

Воля народам! Гідність людині!

За Самоcтійність

**Орган Організації Українських
Націоналістів**

Зміст:

Україна в боротьбі	Ю. Микола
Українці Франції у боротьбі з німцями . .	Роман Немир
За кількість і якість українських визвольних сил	Дед.
Як ми розуміли і розуміємо спільний фронт?	Д-р. З. Г-ський
Двадцятиріччя Проводу Українських Націоналістів	—АВ—
Змаг основ	Ю. Орлян
Україна і большевизм	В. Поліщук
На грані двох тактик	О. Коршун
Москва і Дарданелли	В. Н.
Меморіал Інтернаціоналу Свободи до ОН	
Зразок демагогії	
У фальшивому світлі	В. Поліщук
За большевицьким взірцем	А. Юра
Організаційні справи	

Читайте наші видання!

- «Похід українських армій на Київ-Одесу в 1919 році»
Генерал-Хорунжого Генштабу М. Капустянського
- «Культурна політика большевиків і український культурний процес» С. Николишина
- «ОУН у війні» (1939—1945)
- «Українська внутрішня політика» П. Боярського
- О. Шуляк, В ім'я правди, Роттердам 1947 р.
- Николишин, Український націоналізм у літературі на
СУЗ, В-во Культура, На чужині 1947
- О. Бойко, Евген Коновалець і українські осередньо-східні
землі, На чужині 1947
- М. Сціборський, Сталінізм, В-во ім. Хвильового
- Ю. Степовий, Син Закарпаття, В-во ім. Хвильового
- О. Ольжич-Кандиба, Будьте, В-во Культура
- О. Ольжич-Кандиба, Сонце слави, В-во Культура
- Програма ОУН, затверджена III ВЗУН
- Устрій ОУН, затверджений III ВЗУН
- Резолюції III Великого Збору Українських Націоналістів
- Деклярація Проводу Українських Націоналістів
- «Юний націоналіст» — журнал для юнацтва
- «Шлях Молоді» — журнал для молоді

За Самоcтійність

Рік II.

Листопад - грудень 1947

Ч. 11 - 12

Ю. Микола

Україна в боротьбі

Від Редакції: Цією статтею розпочинаємо публікування серії матеріалів, які мають за мету на-світлити дійсний стан на Україні. Цим з одного боку хочемо показати нашій еміграції образ нашої Батьківщини, а з другого боку причинитися до виявлення перед цілим культурним світом правди-вого обличчя північного загарбни-ка-окупанта.

УКРАЇНА ОСКАРЖУЄ

Щораз частіше згадується в світовій пре-сі про визвольну боротьбу українського на-роду. Багато в тих повідомленнях викрив-лень фактів, багато доказів незрозуміння за-хіднім світом властивої суті тієї боротьби, багато навмисної брехні, але бувають й об'ек-тивні наświetлення нашої боротьби й тих явищ, що з тією боротьбою безпосередньо зв'язані — як наприклад масове виселюван-ня українців московсько-большевицькою й польською владами.

Однак усі ці об'єктивні згадки обмежу-ються до сухого ствердження фактів, не ана-лізуючи, що криється за тими сухими, часто сензаційними повідомленнями про дії україн-ських повстанців, про виселення 50.000 укра-їнців на Мазурські болота тощо. Мало хто догадується, скільки людської трагедії, скіль-ки жаху і злочинів діється за тією заслоною, що закриває сьогодні Україну від зовніш-нього світу.

Зойк катованих мільйонів людей з-поза тієї заслони кличе до сумління світу. Кличе в першу чергу до нас, що маємо змогу роз-крити перед очима світу ту жахливу чер-вону заслону й виступити з важким обвину-ваченням на московсько-большевицьких зло-чинців.

• Мільйони закатованих у тюрмах чи в Си-бірі, замучених штучним голодом, тисячі тих, що згинули в боротьбі з большевизмом, мільйони тих, що катуються по большевицьких тюрмах і концентраційних таборах і врешті — мільйони цілого українського народу, що мучиться в одному концентраційному табо-рі, яким стала тепер Українська ССР. Ціла Україна оскаржує сьогодні перед світом мо-сковський большевизм за ті злочини, які він поповнив і поповнює ще до сьогодні супроти українського народу.

30 років большевицького панування на Україні — це майже безпереривна ліквідація всього українського, а в першу чергу най-кращих сил українського народу. Мета цьо-го — знищити прагнення народу до само-стійного життя.

Коли ж 1941 рік показав, що, незважаю-чи на мільйони жертв і на всю пляново ве-дену московськими большевиками акцію, Москві не вдалося здушити визвольних пра-гнень українського народу, вернувшись на Україну в 1943-44 рр., большевики присту-пили ще до основнішої, ще більш плянкової ліквідації українства, маючи на меті пере-творити Україну в географічне поняття без українського змісту. Сьогоднішній наступ московського большевизму на Україну по-значається на всіх українських землях і у всіх ділянках життя, почавши від духової й пропагандивної акції, а скінчивши на фізич-ній ліквідації українського активу і що най-жахливіше — масовому переселенню цілих родин і сіл в глибину ССРСР. Зокрема цей наступ сильно позначається на західних укра-їнських землях.

Цілість цієї боротьби українського наро-ду проти большевицького наступу — це ве-лика кривава епопея. Зокрема епопеєю є збройна боротьба, яку ось уже на протязі 3 років ведуть українські повстанські сили проти переважаючих большевицьких і поль-ських сил. Ця боротьба чекає на свого істо-рика. Ми лише хочемо висвітлити перед українською еміграцією й перед світом ті не-допустимі з погляду людяности й загально визнаних законів моралі методи, які вжива-ють большевики проти українського насе-лення й українських повстанців. До речі зга-дати, що за подібні злочини Міжнародній Трибунал у Нюрнберзі засудив на кару смер-ти вождів гітлерівської Німеччини. Циніч-ною насмішкою для тих засад, на підставі яких судив нюрнберзький Трибунал, була участь у складі трибуналу представників большевицької Москви, яка поповнювала й поповнює подібні або й більші злочини.

ЗНИЩЕННЯ Й ТЕРОР

Щоб належно оцінити всю трагедію бо-ротьби, треба ще усвідомити собі співвідно-шення сил: з однієї сторони численно неве-

ликі, недостатньо озброєні, але сильні своєю любов'ю до Батьківщини й вірою в правдивість її справи, за яку борються, відділи українських повстанців. За ними стоїть активна підтримка цілого народу, який однак, стероризований до краю, не може дати повної допомоги героям повстання. Стероризований — бо з другої сторони стоять великі, по-модерньому озброєні з'єднання армії й частини НКВД, яких Кремль кинув, щоб остаточно здушити український визвольно-революційний рух.

Так у великій весняній акції, що почалася 15. IV. 1945 р. на Гуцульщині, большевики кинули проти українських повстанців крім спеціальних військ НКВД і місцевих залог ще й дивізію фронтових військ з усім її озброєнням: важкими кулеметами, мінометами, артилерією, панцирними автами. Большевицька авіація обкидала бомбами й обстрілювала з кулеметів мирні оселі, спричинюючи втрати серед цивільного населення.

В облаві, яка відбулася в червні 1945 р. на села й ліси трикутника Янів—Жовква—Яворів (Львівська область), брали участь піхотні, танкові частини червоної армії, артилерія й авіація.

Вже відразу після приходу в 1944 році большевики почали стосувати масовий терор проти українського населення. У місяцях березні—липні 1944 р. на теренах, що опинилися в большевицькому заїллі, щоденним явищем стало масове прилюдне вішання повстанців, чи свідомішого елемента. Часто на відтинку 1—2 кілометрів на кожному придорожньому телефонному стовпі висіли повішені повстанці, як це було напр. біля села Мишковичі, Тернопільської області. Прилюдні вішання відбувалися весною 1945 р. в цілому ряді сіл і міст Західньої України: у Вережах, Чорткові (Тернопільська область), в Стрільськах Нових (Дрогобицька область), Бібрці (Львівська область), Корці (Рівенська область), і в інших менших і більших містах.

Паралельно з тим большевики переводили поголовні арешти серед населення, змушуючи погрозами й побоями погодитися працювати сексотом НКВД. Зокрема виарештовувалося з тією метою молодих дівчат. При тому п'яні енкаведисти влаштовували оргії, гвалтуючи дівчат і заражуючи їх недугами. Одна дівчина, випущена в травні 1945 р. з тюрми в місті Лопатин (Львівська область), зізнала, що була згвалтована 50 енкаведистами.

Не можучи облогами нічого вдіяти повстанцям, большевики застосували на весні 1946 р. метод масового палення лісів, у тих теренах, де сподівалися більшого скупчення сил УПА. Большевики хотіли в цей спосіб примусити повстанців залишити ліси.

Весною 1946 р. в цей спосіб спалено майже всі соснові ліси на Ковельщині, Рівенщині (Цуманський ліс спалений цілком), в північно-східній частині Львівської області (Со-

кальщина, Равщина, Радехівщина, Брідщина), ліси в околицях Станиславова (Чорний ліс) й інші. Цим завдано величезних матеріальних втрат Україні, що й так була слабо заліснена, а до того багато її лісів були провіджені в наслідок воєнних дій. В лісовому комплексі Лопатин—Грицеволя (Львівська область), большевики спалили понад 3.600 моргів лісу, а між Топоровом і Трійцею 9.000 моргів.

Не обмежуючись паленням лісів, большевики палили й підлісні села, присілки й хати. Так спалено напр. села Волиця Радванецька, Кути біля Трійці, Лісові біля Топорова, Добролівка біля Щурович (Львівська область). При цьому виселювано всі підлісні села й хутори. В Морочинському районі (Рівенська область) НКВД повиганяло з хуторів усіх людей, при чому серед виселених вибухла пошесть тифу. Цілу весну 1946 р. Західня Україна палала пожежами лісів і сіл.

Голод — це відомий большевицький метод боротьби з українським народом. Щоб голодом зліквідувати повстанські сили, большевики перевели блокаду Карпат і Полісся, як найбільших опірних пунктів українського повстання. Забравши насильно від населення тих теренів всі запаси харчів, які воно могло зібрати на своїх нужденних ґрунтах, большевики заборонили населенню купляти збіжжя в інших околицях. Такою господарською блокадою большевики довели до страшного голоду серед населення тих теренів. В Карпатах і на Поліссі повторилося те, що в більшому масштабі діялося на Україні в 1933 р.

Найбільшим однак злочином большевизму в боротьбі з українським визвольно-революційним рухом, є бактеріологічна війна. Як відомо, ведення бактеріологічної війни як та кож уживання розривних куль заборонене міжнародними законами про ведення війни. Навіть німці під час цієї війни не поважилися приміняти ті методи боротьби. Якраз ті методи приміняли большевики в боротьбі з українськими повстанцями.

На весну 1945 р. Станиславівське НКВД, довідавшись, що українські повстанці скуповлюють на чорному ринкові протитифозні застрики, випустили на цей ринок спеціально спрепаровані отруйні застрики, від яких хворий, по кількох годинах умирав серед страшних мук. До того часу, поки лікарі повстанських загонів не виявили того підступу, від таких затруєних застриків померло кільканадцять повстанців.

У тому ж часі в Станиславівській області зумисне звільнено з таборів багато затифознених полонених. За пляном НКВД, вони мали розповсюдити тиф серед населення й тим самим серед повстанців і українського підпілля. Крім того большевики висилали на

село спеціальних агентів, які мали за завдання ходити по селах і залишати там тифозні воші. Щоб допустити до поширення пошести тифу, большевики не організували боротьби з плямистим тифом, що в той час лютував серед населення у ріжних околицях України. Щоб не допустити до перекинення пошести серед повстанських загонів, повстанське командування примушене було самотійно переводити протитифозні щеплення, як це напр. було в Калуському й Долинському районах Станіславівської області.

У липні 1946 р. на Волині НКВД роздало між сексотами отруту з завданням отруювати повстанців й їхні родини, додаючи отрути до харчів і води.

Безприкладною жорстокістю відзначаються большевики по відношенні до полонених повстанців, або до людей підозрілих за зв'язки з повстанцями. Їм деруть живцем шкіру, виривають волосся, відрізають статеві органи, а жінкам груди, вішають але так, щоб жертва не відразу згинула, для більшої мук розятрують рани. Із великої кількості матеріялу даємо кілька прикладів:

1. VIII. 1945 р. енкаведисти привезли до села Драчинців (Чернівська область, Буковина) двох зловлених у селі Кабині повстанців. Тут почали їх жахливо мучити, і, скликавши населення села, в його присутності обрізали повстанцям статеві органи. Потім повстанців викинули на гній, де вони серед страшних мук померли.

В літі 1945 р. підчас великих облав на терені Гуцульщини, енкаведисти з особливим садизмом поводитися з полоненими повстанцями: здирали їм шкіру з рук, на обличчі вирізували тризуби, оббивали нігті, ламали кості, вибивали зуби, забивали в ніс патрони. Все це відбувалося на очах насильно зібраного населення і від цього видовища багато жінок збожеволіло.

15. III. 1946 р. в селі Підпечари, Станіславівського району, большевики взяли в полон двох повстанців: Степанів Ярослава — 20 років і Полову Василя — 19 років. Повстанців жахливо мучили, а потім, відрізавши статеві органи, кинули в річку, де вони потопилися.

25. IV. 1945 р. підчас великого бою між відділами УПА і большевиками під Гурбами (Рівенська область) большевики замордували 100 ранених і 200 чоловік новозголошених до УПА, але ще не озброєних.

32. I. 1946 р. в селі Іспас (Буковина) большевики захопили в полон 3 санітарки і 2 хворих повстанців. Санітарка Варка і повстанець Хміль відразу заявили, що нічого не скажуть. Большевики розстріляли їх на місці. Від останніх також нічого не добилися на допиті. Большевики їх по-звірському мучили, поламали їм руки й ребра і потім розстріляли. Оперпрацівник кбломийського

НКВД, ст. лейтенант Лешов, який переводив розстріл, завів санітарок під вікна їх хат, до батьків (санітарки походили з того села) і перед розстрілом запитав дівчат, чи знають, за що гинуть. Дівчата відповіли: «Ми гинемо за самотійну Україну!» Після цього дівчат на очах батьків розстріляно. Тіла розстріляних санітарок два тижні лежали на снігу, бо большевики не дозволили їх похоронити. За 2 тижні пси розшарпали тіла дівчат.

19. X. 1945 р. біля села Свидник, Дрогобицької області, енкаведисти напали на повстанський шпиталь, в якому в той час лікувались 3 ранені повстанці і 2 важко ранені санітарки УПА і 3 цивільних людей. Енкаведисти підчас допиту всіх їх пекли на гарячій кухні.

У своїй звірськості большевики не дають спокою навіть трупам. 20. VIII. 1945 р. большевики повісили прилюдно в Колках трупи сотенного Залізняка і його козака Колю, які згинули в бою в селі Граді. 15. I. 1946 р. большевики повісили в селі Підпечари тільки в білизні на паркані сільради тіло вбитого повстанця. Біля повішеного трупа 2 дні стояла большевицька варта. Потім большевики вивезли трупа на окописько і там, не закопавши його в землю, підмінували. Підміноване тіло повстанця пролежало там до 25. III. 1946 р.

11. X. 1945. р. в селі Річки, Косівського району, підчас наступу на НКВД, щоб не потрапити живим у руки ворога, застрілювався важко ранений сотенний Святослав. Большевики крадьком підмінували його тіло. Коли люди забирали тіло в домовину, міна вибухла і вбила 2 малих хлопчиків і 70 річну Стефуранчин Марію, що молилася навколішки біля трупа.

Большевики систематично руйнують могили повстанців, нищать хрести, витягають тіла і знущаються над ними. 18. XII. 1945 р. в селі Полівці, Тернопільської області, большевики скинули хрест з могили повстанців, а в ночі робили на кладовищі засідку.

ЛІКВІДАЦІЯ УКРАЇНСТВА.

Наведені нами факти є лише однією з відмін тієї боротьби, яку повели тепер большевики проти самотійницьких прагнень українського народу. Хоч які страшні ці факти, але є вони до деякої міри явищем індивідуального, чи групового терору, що лише посередньо відбивається на загальній масі населення.

Більш страшніший є той плян, реалізувати який почали большевики частинно ще до війни, а після війни почали здійснювати його послідовно. Мова йде про акцію переселювання українського населення на схід, в Сибір, чи в Московщину. На місце виселюваної української людності спроваджуються московські чи монгольські колоністи.

Щоб замаскувати перед зовнішнім світом цю акцію, большевики дають навіть спровадженим москалям і азіятам прізвиська виселених господарів-українців. Таким чином, на думку кремлівських володарів, мала б раз на все зникнути українська проблема й українська нація.

Подібний чортівський плян московські большевики повністю перевели по відношенні до деяких малих народів, як кримські татари, інгуші, чеченці. По відношенні до України цього вони не можуть відразу зробити й тому переселення проводиться поступово. Цілі транспорти українських родин вивезено вже поза межі України, в околиці Сталінграду, до Казахстану, до Східньої Пруссії.

Годі сьогодні подати всі факти про те, як відбувається виселення, і описати всі жорстокості й злочини, яких допускаються большевики при такому виселенні. Досить сказати, що при такому переселенні зникають з лиця землі цілі села. Для ілюстрації, як відбувалося переселення на західних українських землях, можна навести приклад Сокальщини й Жовківщини.

У Сокальщині виселення українців почалося з кінцем 1944 р. Переводило його советське військо з допомогою частин НКВД. Населення повідомляли за кілька днів, а навіть на тиждень наперед, коли відбудеться вивіз, щоб воно відповідно підготувалося.

Всіх переселенців відставляли до Любачева, звідки по якомусь часі (1 тиждень) транспортували їх далі на Схід. Люди, які вирости на тій землі, ставили спротив. Вони скривалися в лісах. Українські повстанці робили всі заходи, щоб запобігти вивозові. Вони мінували дороги, висаджували мости, робили наскоки на менші відділи, які пильнували вивозу, щоб лише перешкодити в тому та дати можливість людям тікати в ліси. Большевики тоді приходили більшими відділами і паціфікували села, в яких попередньо зазнавали невдачі. Тепер вже не обійшлося без пролиття крові. Людей стріляли, заколювали штиками, били до нестями. Багато сіл пішло тоді з димом (Яструбовичі, Радованці, Воля Радованецька, Вишів Новий, Вишів Старий, Павлів і багато інших).

У Жовківщині переселення відбулося з не меншими втратами і не в інший спосіб, як на Сокальщині. У цьому районі потерпіли села: Крехів, Кушин, Хутрейки, Мократин, Глинсько, Фіна, Рокитна і інші. Села Замочок і Тищиця спалені до тла.

ТРАГЕДІЯ ЗА ЛІНІЄЮ КЕРЗОНА.

Найбільшу трагедію 1945 р. пережили ті українські землі, що опинилися на захід від т. зв. лінії Керзона в межах польської держави. Згідно з умовою між урядами советської України і Польщі, всі українці з тих земель мали бути шляхом обміну переселені

в советську Україну. Таким чином большевицький уряд віддав на завжди Польщі ті землі, що споконвіку були заселені українцями і де польський елемент був у незначній меншості, як напр. північна Сокальщина, Холмщина, Перемищина чи Лемківщина. Одним почерком пера большевики вирішили на користь Польщі завзяту боротьбу, яка на протязі століть велася з нерівними силами за збереження українського характеру цих земель. Не зважаючи на всі моменти переваги в цьому питанні, ані старій королівській Польщі, ані поверсальській Польщі не вдалося знищити українського характеру цих земель. Українське населення міцним форпостом берегло західних етнографічних кордонів України. Щойно під натиском сили, борючись до останку, ці форпости були зліквідовані.

Большевицьке насильство над цими землями не оправдується ані історичними, ані етнографічними міркуваннями. Створений насильно новий кордон між Польщею й Україною в ніякому разі не розв'язує також польсько-українські кордонні проблеми, лише навпаки ще більше їх ускладнює. Творячи цей кордон, большевики не оглядалися на інтереси українського народу, як не оглядалися теж на його інтереси, довівши при допомозі польської влади до масового виселення українців з цих земель. Большевицька і польська пропаганда говорила, що йде тут про обмін населення. Однак властива мета того «обміну» виявилася тоді, коли примусово виселено на Мазурщину понад 50.000 українців, які не хотіли репатріюватися до Советського Союзу. Очевидно йшло тут про ліквідування українського визвольного руху на захід від лінії Керзона.

Коли перша акція переселювання українців з-поза лінії Керзона до ССРСР у вересні 1945 р. не дала наслідків, бо ніхто не хотів їхати на схід, тоді польська влада почала в січні 1946 р. при допомозі війська й поліції примусове виселення.

У половині 1947 р. світ довідався з офіційних комунікатів польського й «українського» советського урядів про закінчення акції обміну населення між Польщею й Українською РСР. Але світ нічого не знає про те, скільки людських жертв коштував цей «обмін», скільки господарств при тому було спалено, скільки сіл перестало існувати.

Так напр. 24. I. 1946 р. під час примусового переселювання польське військо спалило в селі Вислік 22 хаті і вбило при тому 4 особи, в тому 2 дітей; 28. III. 1946 р. спалено повністю село Кожушне і вбито 40 осіб; 29. III. 1946 р. спалено село Карликів, Прибитів і Височани; 31. III. 1946 р. спалено село Середне Велике.

Такий кривавий баянс лише одного тижня. Ці дані ще не повні і не доведені до остан-

нього часу. Але й вони дають образ того що діється на українських землях. Сьогодні на великих просторах, де колись проквітало українське життя, існує пустеля.

Безконечна мережа актів ворожого насильства, знущання й злочину, як безконечна та ріка крові, яка на протязі останніх десятиліть пливе українською землею. І те, що якраз сьогодні, в добу поступу й гуманности, в добу проголошених великих кличів про свободу й права людей і народів, тисячі й мільйони людей умирають і мучаться за те тільки, що хочуть бути вільними людьми —

цей факт є ганьбою для всього людства, яке мовчки цьому приглядається.

Ми певні, що колись у свій час московський імперіялізм і большевизм, як система, будуть засуджені світом, як свого часу засуджений був гітлеризм. Українському народові судилося першому й довгі роки одному витримати весь тягар боротьби проти тієї злочинної системи. Не зважаючи на весь терор і знищення, боротьба та не припиняється, хоч може міняти свої зовнішні форми. У цьому доказ великої духової сили української нації, її післанництва у світі.

Роман Немир

Українці Франції в боротьбі з німцями

Гостинна Франція дала після першої світової війни притулок і працю багатотисячній масі української політичної й заробітчанської еміграції. Живучи в демократичній державі, українці мали змогу не тільки забезпечити своє матеріальне існування, але й повну свободу розвивати своє національно-громадське й культурне життя. Ще задовго до другої світової війни постав на терені Франції ряд різних українських установ і організацій, на чолі яких вибився «Український Народний Союз» — наймолодший з усіх, що в останніх роках перед війною згуртував у своїх рядах майже все свідоме й активне соборницьке українство Франції.

Цьому «Союзові» припала важка й відповідальна роля очолювати українські емігрантські маси Франції в часі другої світової війни.

Французька кампанія 1939/40 рр.

Вже у перші тижні війни, у вересні 1939 року, сотні членів «Українського Народного Союзу у Франції» з усіх кінців Франції зголосилися до чинної військової служби й по перевишколі пішли, в рядах французької Чужинецької Легії, на фронт боронити Францію перед грізною навалою німецьких грабіжників Гітлера.

Доплив українських добровольців до французької армії припинив у листопаді-грудні цього ж року польський еміграційний уряд, який добився у французького уряду, свого воєнного союзника: 1) дозволу мобілізувати на терені Франції до своєї армії усіх своїх громадян, в тому числі й українців з Галичини й Волині, і 2) заборони французьким вербунковим станицям приймати українців.

З таким станом речей не могла погодитися Управа «Українського Народного Союзу» й розпочала з польським урядом запеклу боротьбу за національне «я» української емі-

грації. По довгих зусиллях і різних заходах перед французькою владою з підтримкою заокеанських українців, при гідній і одностайній поставі всього свого членства, що по-мимомасових арештувань і концтаборів рішуче відмовилося йти в польську армію, удалося Управі УНС у Франції цю важку боротьбу виграти. Французький уряд признав за українцями право вільного вибору: йти до польської еміграційної армії або до французької Чужинецької Легії. Користаючи з цього права, українські добровольці масово голосилися до французької армії, куди їх приймали на основі посвідок, видаваних Секретаріатом Союзу. Через канцелярію «Українського Народного Союзу» в Парижі перейшло понад сім тисяч фізично найздоровших українців, з яких п'ять тисяч, визнаних здібними до зброї, підписало на час війни контракт військової служби в Чужинецькій Легії.

В її складі, як окремі похідні полки, брали участь у всіх великих боях французької армії з німецькою навалою за Фляндрію, під Седаном і над Сомою (місяць травень 1940), а відтак над Марною, Сеною, Люарою й Сомою (червень 1940), залишаючи на полях боїв сотки вбитих і важко ранених. Велика кількість українських добровольців попала теж до ворожого полону.

Такою ціною платили українці Франції за її гостинність.

У французькому «резістансі».

Перший етап війни Франція програла й її територія попала під жорстоку німецьку окупацію. Французи почали організовувати підпільну боротьбу т. зв. «резістанс» з німецьким наїзником, до якої закликав їх генерал де-Голь, що з Лондону кермував боротьбою за визволення Франції.

Боротьба голлістів у краю невпинно розгорталася й урешті в літі 1944 року вилила-

ся в могутнє всенароднє повстання проти німців. І в цьому повстанні взяли українці численну й активну участь у рядах Французької Армії Спротиву (Ф.Ф.І.). Члени українських «Просвіт» в Мо, в Брієноні, в Клермон-Феррані, в Кульоміє й сотні українців на провінції й у Парижі взяли зброю й нарівні з французами боронили свободу країни, в якій жили.

Одним із таких був довголітній член «Українського Народнього Союзу» («Просвіта» в Біянкурі — на передмісті Парижа) бл. п. Михайло Мартинюк, що в рядах французької підпільної бойової організації виконав низку сміливих атентатів на високих німецьких старшин у Парижі, брав участь в одчайдушних нападах на німецькі транспорти й склади зброї та амуніції, у зриванні залізничних мостів, рейок і т. п. В лютому 1944 року судив його й його 25-тьох товаришів німецький воєнний трибунал у Парижі й засудив усіх на кару смерти. Всіх їх розстріляли німці у форті Монт-Валерієн під Парижем.

Цей форт є сьогодні святинєю паломництва для всіх французів, бо в ньому спочивають кістки тисяч французьких мучеників-борців за визволення Франції, а між ними й кістки українця Михайла Мартинюка, члена «Українського Народнього Союзу у Франції».

Врешті 26 січня 1944 року арештували німці в Парижі й голову «Українського Народнього Союзу», видатного українського діяча й журналіста, Олексія Бойкова, що провів три місяці в злопам'ятній в'язниці у Френ під Парижем, з якої вивезено його до в'язниці в Берліні, де він пережив усі страхотні німецького в'язничного режиму. По розвалі Німеччини вернувся до Парижу фізично знищений, з підірваним назавжди здоров'ям.

Курінь ім. Івана Богуна.

В серпні 1944 року приїхало на терен Франції кілька бойових, по своєму складі українських, частин, що їх разом з московськими й козацькими подібними частинами привезли німці для боротьби з французькими «терористами». Українські бойові частини вже з першого дня свого побуту у Франції перейшли в ліс на бік французьких повстанців, вибиваючи німецьку залогоу в місцях свого постюю.

Однією з таких частин був український батальйон під командою от. Глоби, що оперував проти німців у департаменті Горішньої Сони. Перейшовши до французьких повстанців з усією своєю модерною зброєю, запасами амуніції й багатим обозом, віддав величезні послуги французькій повстанчій армії, доказом чого є факт, що команданта, як і всіх старшин цього куреня, що в лісі прий-

няв назву куреня ім. Богуна, а між французами був знаний як «ВУК» (Bataillon Ukrainien), нагороджено французьким Воєнним Хрестом 1939—1944 з бронзовою зіркою.

В тексті відзначення командира куреня, от. Глоби, читаємо таке:

«Командир Українського Батальйону, що перейшов на бік повстанців 27-8-1944, забираючи з собою своїх людей, їх зброю й увесь матеріал, з надзвичайним поривом провів численні атаки проти німецьких транспортів, в часі яких полягло багато сотень ворогів, а саме 30 серпня в Семадон, 1 вересня на шляху № 70 і в Мальвіллер, 2 вересня в Меліні, 6 вересня в Невель-Ле-Се, 7, 8 і 9 вересня в Конфракурті.»

Курінь ім. Тараса Шевченка.

В цьому самому часі й у подібних умовах діяв на терені департаменту Ду у Східній Франції другий український курінь, що, як і попередній, перерізав німецьку залогоу й перейшов до французьких повстанців, де прийняв назву українського куреня ім. Т. Шевченка. Куренем помандував б. сотник української армії У. Н. Р. Негребецький.

За час своїх дій виконав курінь самостійно такі бойові операції:

31 серпня 1944 року знищив велику німецьку транспортну валку на шляху Вальдагон-Безансон і захопив у свої руки, попри велику кількість цінного воєнного матеріалу, похідну канцелярію й архіви 30-тої дивізії СС-ів. Посідання цього архіву дозволило пізніше французьким повстанським частинам і регулярній армії виконати низку важливих операцій, що довели до здобуття міста Безансону, дуже важливого стратегічного пункту.

5 вересня третя сотня куреня під командою хор. Федорова звільнила з важким боєм місто Понтарліє й узяла в полон п'ятсот німців.

9 вересня звільнив курінь містечко Дамблен.

1 вересня третя сотня хор. Федорова звільнила з німецької засідки одну сотню Французької регулярної армії, що, обложена з усіх сторін переважаючими німецькими силами, була б, без української рішучої й твердої бойової інтервенції, цілковито знищена.

Крім цього брав курінь ім. Шевченка участь у цілому ряді важких боїв у сполучі з французькими повстанцями, а відтак з частинами регулярної армії вже на фронті в горах Вогезах.

Французьке вище командування високо оцінило бойову якість Шевченківців, нагороджуючи їхнього командира й усіх старшин високими воєнними відзначеннями.

Відділ пор. Круковського.

В цьому самбу часі діяла на терені західної частини Середньої Франції невелика група українських партизан, силою около сорок чоловік, що її зорганізував і нею командував пор. Осип Круковський, член «Українського Народного Союзу у Франції» й довголітній голова українського Товариства «Просвіта» в місті Санс, який брав уже участь у рядах французької Чужинецької Легії в боях французької армії в рр. 1939-40.

Група, хоч і невелика числом, зуміла сміливими нападами на німецькі транспорти роздобути для себе прекрасне озброєння й зробити послуги французьким повстанцям у боротьбі з німцями.

Найкращим свідоцтвом бойової вартости цього українського відділу є факт, що команданта цієї частини, п. Круковського, хліборобського робітника, за заслуги в боях з німцями піднесла команда Французької Армії Спротиву (Ф. Ф. І.) до ступеня поручника.

ДЕД.

За кількість і якість українських визвольних сил

Українська визвольна боротьба стоїть сьогодні перед одноразовими можливостями та рівночасно катастрофальними небезпеками. На це складається цілий ряд причин, з яких згадаємо найважливіші. Духова криза большевизму, яскравий зріст незадоволення широких верств народу існуючим режимом у висліді другої світової війни, відродження релігійної стихії, відкритий імперіялістичний курс червоної Москви, що спрощує багато заплутаних досі питань, є так само беззаперечними фактами як і це, що окупантові вдається в різних місцях наносити болючі удари революційним силам. І то не тільки тим, які організовані в підпіллі, але також їх заплілю та потенціально союзникам — свідомим та активним прошарам поневолених народів. Большевицька система, маючи у своєму організмі відкриті смертельні рани, старається завдавати такіж самі всьому, що стає проти неї, щоби в цей спосіб зберегти своє існування. Вона вживає методу духового й політичного розкладу загрозливих для себе сил, а там, де це їй не вдається, нищить їх при помочі фізичного терору і розпорошування на величезних азійських просторах.

Багато можливостей для широкого розгорнення нашої визвольної боротьби відкриває перебування на чужині кілька сот тисячної української еміграції, яка могла би стати зв'язковим між нашим краєвим революційним фронтом і співзвучними середовищами народів Європи та інших континентів. Серед еміграційних буднів, за умов, коли в таборових скупченнях перебувають побіч себе пред-

Українці Франції в боротьбі за Україну.

Кілька сотень найсвідомішого активу «Українського Народного Союзу у Франції» зуміло у военний час передертись через усі кордони й пробитися на рідні українські землі. Більша їх частина згинула в збройній боротьбі з німецьким наїзником на широких українських степах, як невідомі борці Української Національної Революції.

Згадаймо з-поміж них бодай тих, про героїську смерть яких на службі Україні маємо певні відомості:

Дарка Гузар-Чемеринська згинула під німецькими кулями в золотоверхому Києві в кінці 1941 року.

М. Сціборський, Ярослав Тутко, Олекса Бабій, Пасіка, Володислав Малішевський і Клим Горбацьо згинули від німецьких куль у різних кінцях своєї Батьківщини.

ставники всіх українських земель, є одноразова змога виплекати монолітний тип українця — соборника й вирівняти в площині духовости регіональні розріжності, що важкою спадщиною тяжать над нашим національним життям. Є теж нагода творити далеко від засягу і впливів ворога культурні, наукові та політичні цінності, які доповнювали би ті прогалини, які повстають в краю. Але разом з тим існує небезпека, що сірі еміграційні будні, політична короткозорість наших політичних середовищ, брак скупчування уваги на основних завданнях можуть причинитися до того, що саме тут будуть заперечені кардинальні вимоги й потреби українських державницьких змагань. Замість кроку вперед може прийти великий крок назад, який зараз і пізніше може мати катастрофальні наслідки.

Всі заходи наших ворогів як в краю, так і на еміграції йдуть в тому напрямі, щоб зменшити кількість тих, які почувують себе українцями. Одних вони стараються притягнути до свого табору, других спаралізувати духово чи політично, а інших знищити фізично. Кожний ворог самостійності України знає, що з хвилиною, коли переставє по-українському битися серце, чим більше прогалин вибивається в українському національному організмі, тим ближче він стає до своєї мети.

Щож роблять часто інші українські політичні групи?

Льогічно мусіло б бути так, що вони повинні б докладати всіх зусиль в тому на-

прямі, щоб скріпити й поширити кількість українських національних сил. Але, на жаль, воно так не є. Живемо часто засліплені сорока чи навіть п'ятидесяти мільйонами українців, забуваючи, що українська душа є в різних місцях важко ранена і наша територія є порізана чужими кровними артеріями, обмотана чужим павутинням, під тиском яких кожного дня вигасає не одне українське серце. І до цього часто причиняються ті, які часом зуть себе «українськими патріотами».

Щоб не бути голословними, ми згадаємо деякі приклади. В 1944—1946 роках за почином т. зв. бандерівців, по лінії їх «визвольної концепції» кинено в бій проти другорядного польського ворога на терені, який не був, і не буде вирішальним у боях Української Революції, десятки тисяч людей. Там зв'язано на довгий час великі революційні сили, які й там же були в більшості знищені. Подібні випадки «господарення» національними силами ми маємо в ряді українських таборів на еміграції. Тупість, твердолобість і політичний примітивізм тих, які часто у свої руки хочуть брати вирішування важливих громадських і політичних справ, практикована система терору жене тисячі малосвідомих українців в ряди польських, московських та іншо-національних емігрантів. Там, де має бути притягання, часто є відштовхування, де виховання — знищення національної свідомості. Цей стан нагадує божевільного батька, який виховує дитину в цей спосіб, що ізолюється від неї, а згодом проганяє її. І це діється в той час, коли вороги розтягають свої сіті над кожною хиткою українською людиною. Це діється тоді, коли в революційних подіях, кожна українська людина буде неоціненим скарбом і для грядучих завдань треба буде рук мільонів!

Ми часто питаємо себе — де ж, зокрема на еміграції, ті громадські й політичні чинники, яких завданням повинна бути роля посередника між українською національною ідеєю і слабо виробленими елементами українського народу? Де каменярі українських душ — українські виховники, що підняли би на свої плечі виховання тих, яким ворог покалічив душу й не дав змоги дозріти в сонці національної правди? Де українські соціалісти й демократи, яким на підставі їхніх заяв є найлегше знайти спільну мову є малосвідомими національно елементами, які вони часто своєю метушнею відганяють від сильного підсоня здорового українського націоналізму?

Два повоєнні роки доказують, що ні громадські чинники, ні жодна організована українська політична група не підняла на свої плечі цього важкого завдання, а ті, що покликалися на свою місію серед слабо свідомого робітничого елемента, причинилися в багатьох випадках через свій регіональний підхід і антисоборництво до відштовхення саме тих слабших елементів від української

визвольної справи. Тягар цього важкого завдання знову падає на нашу організацію, визвольна стратегія якої стала платформою для розгортання українських революційних і національних сил тоді, коли показалося, що бандерівська тактика збройного фронтального бою з большевицьким окупантом виявилася передчасною, поверховою чи непристосованою до умов існуючої дійсності. Саме тепер — по двох роках метушні інших політичних груп на еміграції — прийшов час на те, щоб наш фронт широко розгалуженої визвольної тактики охопив теж еміграційні терени. В цей спосіб повстане один одноцілий фронт нашої визвольної боротьби. Даючи сильні застрики національної ідеї, розгортаючи боротьбу на відтинку духовому, культурному, соціальному й політичному по лінії наших програмових і тактичних настанов, мусимо втягати в засяг визвольної дії все нові й нові елементи. Патос ідеї українського націоналізму, як ідеї відродженого повноцінного українського життя, розмах чину, справжнє соборництво власних надрів буде тим магнетом, який притягатиме до нас все нові периферійні сили, які досі лежать облогодом.

Коли на краєвому відтинку тактика глибоко законспірованого широкого фронту наступу навіть серед найбільше невідрадних умов советської дійсності показується успішною, то на українських теренах вона буде далеко простішою та легшою. Це буде в першу чергу боротьба за душу кожної української людини й притягнення її в те чи інше відношення до української визвольної справи. Тут ми повністю зможемо використати силу друкованого слова, усну пропаганду, допомогу культурних, наукових та інших громадських установ.

Ставши на шлях зрушування й формування масових визвольних сил, — ми тим ніяк не зриваємо з другою основною засадою нашої праці — боротьбою за якість українських національних сил.

Духово-моральна й політична вартість людини була, є і залишиться для нас основною цінністю, на якій ми будували й будемо будувати всі наші починання й визвольну боротьбу. Уважаємо, що саме політична праця, у якій вирішуються й перерішуються основні питання нашого національного буття вимагає людей здорових духом і тілом, мужів твердих, відповідальних і розумних, у руки яких нарід може віддати керівництво своєю долею. І якість людини мусить бути тим більшою, чим вище стоїть вона в гієрархії функцій і завдань в національній спільноті. Цього принципу ми безумовно придержуємося в рядах нашої Організації й будемо його здійснювати у всіх інституціях, які мають загально — національний характер.

Побільшування кількості визвольних сил ніяк не йде в розріз з другою їх основною прикметою — якістю. Це стається щойно то-

ді, коли набір нових сил ведеться без розбору, коли нема твердих критеріїв у підході до них і тих, які своїми моральними прикметами надаються для другорядних завдань, притягається на командні пости. Тоді дійсно число вбиває якість, яке параліжує творчі почини здорового елементу і повстає смертельно хворий суспільний організм. Під цим оглядом прикладом може бути знов т. зв. бандерівське середовище, яке в погоні за впливами набрало у свою середину цілий ряд різнородних елементів, яким сьогодні важко знайти зі собою спільну мову. Це відбивається негативно як на політичній роботі тої групи, так і на її внутрішньому ідеологічному формуванні. Але за нормальних умов вмело кермована здоровим проводом кількість перетоплюється закономірно в якість. На лінії між магнетним бігуном — проводом і найдалшою периферією укладаються людські елементи, при чому найтяжчі квалітативно займають місце найближче до центру магнетових сил.

В українському політичному житті існує ще теж багато непорозумінь тому, що різні по різному розуміють якість. Ми, як політична група, стоїмо між двома досить цікавими соціологічно бігунами. На одному з них під якістю розуміють ступінь засвоєних знань і звертають дуже малу увагу та ті прикмети, які називаються ідейністю, стійкістю і власною підметною творчістю. На другому культивується кількість визволеної людської енергії, своєрідний часто аморальний «ідеалізм» і механічну твердоту. Але не в тому полягає вартість людини, яка може на свої плечі підняти частину тягару політично-революційної боротьби. Ступінь вчености може відіграти велику роль тільки тоді, коли за нею стоятиме сильна індивідуальність, бо без цього вона переміниться в книжкового філістра чи політичного спекулянта. Сильна, енергійна й жертвенна людина зможе ста-

ти корисною для своєї спільноти тільки тоді, коли вона буде стояти на сильному моральному ґрунті і своїм серцем і розумом вжиється в глибину української визвольної проблематики. А таких людей може видавати кожний прошарок чи кожне середовище суспільства.

Якість має для українського народу особливе значіння тому, що окупанти у нас безощадно знищували і не давали змоги розвинутися. І сьогодні самою серединою українського національного організму йде такий сам двоподіл, як це символічно ми бачимо в двоподілі між сходом і заходом. По одній стороні стоїть людина вихолощена зо всіх прикмет того, що ми звикли називати людиною, — духовий номад, а по другій його антитипод, що на руїнах роботи диявола творить своїми зусиллями повноцінне, вільне й творче життя. Тому зі зростом кількості чи то через концентрацію існуючих сил чи через притягання нових елементів в наші ряди мусять бути забезпечений дальший ріст здорових сил.

Боротьба за повноцінну, творчу людину, що виростає з законів своєї землі і заповітів своїх предків, що живе для добра свого народу — була основним мотивом діяльності Організації Українських Націоналістів від першої хвилини її існування. Вона була ще більше скріплена від тої хвилини, коли серед лабіринтів підземелля сформувався хворобливий тип революціонера-техніка, який своєю діяльністю став страшним маревом перед майбутнім української визвольної боротьби. І протягом останніх років сформовано виразний тип українського революціонера-політика, що твердо стоїть сьогодні на всьому українському геополітичному просторі. Він стане для тисяч кристалізаційним пунктом, довкруги якого кількість буде переростати в якість.

В. Поліщук

УКРАЇНА І БОЛЬШЕВИЗМ

Вже тридцять літ минає з дня жовтневої революції 7 листопада 1917 р. В Советському Союзі, з наказу партії і уряду, бучно і урочисто святкували цю перемогу. Річницю «великої жовтневої соціалістичної революції», яка, за чванькуватим виразом Сталіна, «викрила нову еру в історії людства — еру соціалізму».

Разом з цією датою минає тридцять років відтоді, як український народ став на тернистий шлях боротьби з большевизмом, новим режимом поневолення і визиску народів. Протягом тридцяти років український народ і на хвилину не припиняв боротьби, провадить її і тепер, змагаючись за незалежну Самостійну Українську Державу. Боротьба українців за здійснення національно-держав-

них ідеалів не зупиниться на півдорозі, вона прийде до свого переможного завершення. Вони борються не лише за свою кращу долю, за бути чи не бути українській нації, але вносять свій вклад у загальне змагання народів за встановлення справедливого ладу в Східній Європі.

В жовтні 1917 р. владу в Росії узурпувала большевицька партія, завдяки тому, що вона спритно використала облудні, демагогічні гасла соціального і економічного визволення трудящих і поневолених царатом народів. Впродовж кількох наступних років большевизм, за допомогою зброї, поширився з своєї батьківщини, чисто російських етнографічних теренів, де він виник і зміцнів, на

всі країни б. Російської імперії. Большевицька навала не залила лише Польщі, Прибалтики і Фінляндії.

Довгоочікувана революція в березні 1917 р. розбудила від вікового сну уярмлені народи Східньої Європи. Національно-визвольні змагання українського, білоруського, кавказьких та інших народів, їхня воля творити власні, ні від кого незалежні держави вибухли могутньою силою.

Після повалення царату Україна, всупереч чужій волі, стала на шлях державного самовизначення. Від травня 1917 р. по січень 1918 р. Українська Центральна Рада видала три Універсали, декляруючи волю українського народу порядкувати своїм життям. Революційну волю завершив акт 22 січня 1918 р., що проголосив суверенну Українську Народню Республіку.

Відтоді ідея української державности стала могутньою зброєю. Вона глибоко втілилася в серця українських робітників, селян і інтелігентів. Цією ідеєю і донині живе і бореться Україна.

Відданість ідеї української державности засвідчили кров'ю і життям мільйони українців. Вояки армії УНР, що загинули в визвольних змаганнях 1917—1922 рр. Сотні тисяч поляглих українських повстанців. Мільйони робітників, селян і інтелігентів, розстріляних і замордованих в концентраційних таборах. Мільйонові жертви голоду в трагічний 1933 рік. Вояки революційного підпілля, що тепер борються з окупантом, і кілька сот тисяч еміграції з України в роки другої світової війни. Навіть ті українські комуністи, що, протестуючи проти большевицької політики на Україні, пускали собі кулю в лоб, гинули в ім'я вільної і незалежної України.

Національної проблеми офіційно в царській Росії не існувало. Щодо України царат дотримувався засади: «не било, нет і бить не может». Після знесення царату національне питання стало кардинальною проблемою революції на Сході Європи. Большевизм, цей оновлений вияв московського великодержавництва, що, попри свій теоретичний інтернаціоналізм, змагав до реставрації в іншій формі російської імперії, збагнув велику русійську силу національного питання. Формально він засудив і зрікся національної політики царату. Теоретики большевизму зрозуміли, що годі методами українських Валюєва і Пуришкевича тримати в московському ярмі Україну. Епоха, коли можна було бундючно заявляти «не било, нет і бить не может», минула без вороття.

Ідеологічним натхненником національної політики большевизму став Ленін. В праці «Про право націй на самовизначення» він лицемірно, з тактичних міркувань, щоб здобути довір'я українців, обстоював право кожного народу на власну державу.

Порушуючи питання самостійности, Ленін писав у цій праці: «Чи вдасться, наприклад, Україні утворити самостійну державу, залежить від тисячі чинників, заздальгідь невідомих». Далі у цій же праці він з головою видає себе як типового великодержавника, коли з усією силою накидається на українця Юркевича, який в полеміці з ним довів, що фактично большевики захищають «державну цілість Росії».

Отже Ленін ще в передреволюційні роки накреслив програму розв'язання національного питання. З одного боку, треба формально боронити право України на самостійне життя, а з другого боку, пильно стежити за тим, щоб, як тільки серед українців виявиться тенденція здійснити своє право, треба негайно це оганьбити, затаврувати, обплювати як «зраду» робітничої кляси.

Захопивши державну владу в Росії, большевики беруться практично розв'язувати українське питання відповідно до своєї мети.

Ідея української державности тоді вже була могутньою силою, бо за нею стояв бататомільйоновий український народ. Ні відкинути цієї ідеї, ні заперечити большевики були не спроможні. Лишалось тільки скапітулювати перед нею, визнати її непереможність, навіть опертися на неї, вклавши в неї большевицький зміст. Тимто нові володарі Росії в своїй деклярації оголошують рівноправність всіх народів включно до відокремлення. Це був тактичний маневр, що мав на меті вибити з рук діячів українських визвольних змагань потужну ідейну зброю, повернути до себе симпатії широких мас поневолених народів. Цей маневр почасти вдається. Ідейною отрутою, облудною пропагандою і агітацією вони розкладово впливають на частину слабо вироблених з національного погляду українців.

Кремлівський диктатор не визнав волі українського народу, висловленої в акті 22 січня 1918 р. З його наказу московські залоги вдерлися на Україну, ідучи «визволяти український народ від буржуазно-контреволюційної Української Центральної Ради». В наслідок трьохрічної збройної боротьби большевики накиннули Україні своє «самовизначення», в формі советської держави, перетворивши її в так звану «Українську Советську Республіку», що стала знаряддям жакливого національного, соціального і господарського поневолення українського народу.

Розуміючи, що не можна довго втримати українців в московському ярмі лише чужими руками, большевики вирішили залучити до здійснення своєї політики самих українців, задурюючи їхні голови тим, що це робиться для добра українського народу. На жаль, знайшлося чимало українців, які сліпо вірили большевикам, не бачили, що їм призначено ганебну роль допомагати запрова-

джувати російську тактику, бути знаряддям чужих імперіялістичних інтересів. Утворилася партія боротьбістів, українських комуністів, на чолі з Шумським і Любченком. Пізніше, коли «мавр виконав свою справу», їх обвинуватили в тому, що беруть активну участь у повстанській боротьбі проти большевиків. Через те одних з них було розстріляно, інших посаджено до в'язниці, а дехто «добровільно» перейшов до комуністичної партії большевиків України, філії московської партії. Пізніше вони також були розстріляні або заслані на повільну смерть в концентраційних таборах.

Ліва частина боротьбістів-самостійників оформилася в українську комуністичну партію. Але і їх чекала подібна доля. В 1925 році Виконком Комінтерну розв'язав партію укапістів, а ліквідацію її членів перебрало на себе ГПУ.

У роки визвольних змагань московські карні загони, за директивою Леніна, винищували в нейжорстокіший спосіб учасників національно-визвольного руху, що охопив був всю Україну. Селянство і інтелігенція на власному досвіді пізнали були суть большевицької національної політики, але було вже запізно. Далі починається серія показових судових процесів над діячами українського національно-революційного руху. Підсудних патентованими методами «пролетарського правосуддя» примушували прилюдно на суді визнати свої «злочини» проти українського народу, а потім розстрілювали або засиляли на північ.

Щоб остаточно «розв'язати» українське питання, було, за пропозицією Леніна, утворено в 1922 р. на Всесоюзному з'їзді советів у Москві «добровільний союз советських республік».

Большевицька пропаганда вихваляла цей акт, як величезну перемогу, тріумф ленінської національної політики, що «ощасливив» український народ, зв'язавши його міцно з «старшим братським народом».

Большевики твердять, що приєднання України до Советського Союзу сталося з доброї волі самого українського народу. Що Україна є суверенною і незалежною державою в союзі республік і має право вийти з нього, як тільки український народ виявить бажання на те. Що створено найсприятливіші умови для культурного і господарського розвою українського народу.

Проте цим твердженням ніхто не йме віри, бо факти говорять за протилежне. Насправді це «об'єднання» було актом остаточного національно-культурного і господарського поневолення, хоч воно старанно задушковано гучною фразеологією про «рівність і братерство» советських народів.

Україна була змушена зректися на користь союзного уряду найважливіших пре-

рогатив державної влади, гарантованих конституцією з 1919 року.

Україна позбавилася права дипломатичних зносин з чужими державами, права оголошувати війну і укладати мир, керувати збройними силами, що є на її території, провадити окрему фінансово-господарську і аграрну політику, керувати промисловістю, транспортом і зв'язком. Набагато тоді обмежено компетенцію уряду Української республіки в галузі шкільництва і національно-культурного життя. Цим актом була дозволена Україні лише куца політично-господарська автономія.

Одержавши цю большевицьку «самостійність», Україна є міцно прив'язана до московського корита. І Кремль пильно стежить, щоб «суверенна держава» не вийшла за межі своїх прав. Тим то Ленін, а пізніше Сталін надсилають на пост генерального секретаря партії на Україні своїх найдовірених людей: Лаврентія Берію, згодом Молотова, пізніше Кагановича, Косіора, Постишева, Хрущова. Коли хтось наслідиться виступити проти большевицької політики на Україні, в льохах НКВД знову лунають постріли в потилиці, а в'язниці в Києві, Харкові, Вінниці і інших містах заповнюють тисячі нових арештантів.

Серед тих українських комуністів, що повірили большевицьким гаслам, сприйняли їх за чисту монету, була частина національно-свідомого, ідейного елемента. Вони пізно зрозуміли свою помилку, побачивши справжній зміст великодержавницької політики большевиків. Збагнувши це, вони сповненою драматизмом боротьбою намагалися перебороти її. Блакитний, Шумський, Скрипник, Хвильовий, Волобуїв, Полоз, Гринюк, Любченко, Чубар, Яворський і багато інших протестували проти ошуканської большевицької політики. Всі вони склали голови, боронячи в якійсь мірі інтереси України.

Большевизмові, проте, не вдалося остаточно приборкати української національно-визвольної стихії. Український рух під советами був мугутній, він велетенськими кроками пішов вперед, особливо в роки так званої українізації. Великим досягненням була дерусифікація українських міст. Надзвичайно зросла українська література і преса, майже в усіх вищих школах викладовою мовою стала українська. Українські театри стали найкращими в Советському союзі. В усіх ділянках культурного процесу наочним був поступ. Виросла національна свідомість українського народу. Українська культура почала випереджати російську.

Молоді державно-творчі сили українського народу успішно змагалися за відродження української держави, намагалися виповнити її українським змістом. Хвильовий кидає революційне гасло «геть від міщанської Москви. Черпаймо з джерел європейської

культури». Економіст Волобуїв доводить, що Україна в Советському Союзі є типовою колонією, і обґрунтовує її потребу виходу з союзу.

Як реагує на це Москва? Вона мобілізує всі сили на боротьбу з українським ростом, бере курс на розгром української культури і знищення української інтелігенції.

В тридцятих роках Сталін починає шалений терор проти України. Жертвами цього терору падають Хвильовий і Скрипник. За ними йдуть десятки тисяч українських інтелігентів. Політика так званої українізації замінюється одвертою русифікацією. Ліквідуються українські театри, вищі школи, часописи, видавництва, Розпочинається похід проти українського селянства, джерела нашої нації. Внаслідок штучно організованого

голоду гине кілька мільйонів селян. Всесильним володарем на Україні стає відряджений з Москви для боротьби з «українською контрреволюцією» Постишев і Балицький. Провадиться колонізація України московським елементом.

Сталінський терор в Україні завдав величезної шкоди українському народові, винищив свідому інтелігенцію. Водночас він викликав в нього пекельну ненависть до колонізаторської і русифікаторської політики окупантів. Ця ненависть тільки частково прорвалася на поверхню на початку війни 1941 р. Але прийде час, коли ненависть обрушиться, прорветься до кінця і спалить в полум'ї визвольної боротьби окупантський режим на Україні.

Ю. Орлян

З м а г о с н о в

I

Двадцять століття займає в людській історії виняткове місце. На його хмарному обличчі тяжить неблаганний примус призначення, і водночас зривається з нього свобідний порив покликання. Суперечлива дволикість ця проступає в усіх площинах і вимірах рішучим виразом скрайностей кінця і початку, загибуні і життя, смерті і воскресіння. Не хтось інший, а сама доля підійшла до його у страшносудній киреї робити перегляд і оцін звершеного, визначати вину, вирікати кару, а вкінці рішити загадку, якій на ім'я: людський рід. Так, це вперше в історії земля враз із своїм володарем, людиною, стається предметом уваги як неподільна дійсність, що повністю своєї буттєвої сутності виставлена на пробу перед зором таємничого божества. Може ніколи ще людський світ не стояв так близько джерел правди, і цілком певно ніколи не був він від об'явлення її так далекий, як сьогодні. Бо котра доба минувшини більше ніж сучасна виявила нараз таку глибину сумніву у правду, дала стільки фактів програмового безвірства, а врешті на прикладах життя довела неймовірний послаб моральних сил і вартостей людини, що почувається все менше управнена виводити свій родовід із джерела найнижчої сутності, за те ж є щораз більше пересвідчена про свою наскрізну зумовленість ладом природи до тваринного існування, при чому його високий інтелектуальний і культурний рівень має значення ступня і не важить як доказ особливого відношення до ідеї досконалого буття. В характері сучасних процесів таїться велитенська динаміка спротиву провідним ідеям історії, який розгортається проваллями нагальних зривів і в реальному висліді не дає нічого

окрім розкладу, знищення і руїн. Катаклічний зрух буревійних потуг струснув основи духових традицій та прокинув у різних царинах переворотні процеси такого насилення і розміру, якого не знають попередні часи. Із цього погляду наша доба переживає своє життєве призначення так глибоко, загально, жертвенно і трагічно, що стоїть сьогодні навіть безоманної нагої дійсності, за якою можливий або страшний кінець на безвихідному шляху, або початок свобідного покликання на нових дорогах життя. Куди звернеться сучасність, зараз ще не зовсім ясно, однак багато познак ворожить небезпеку, що саме в рішальній хвилині вона не збагне глузду правди і не буде спроможна об'явити її для себе і для будучности мірою законодавної сили.

В умовинах найбільшої з відомих революцій, яка родилася з безпосереднього органічного терену 19. століття, але ходом дії перекинулася могутніми відрухами в гуцу віків і сягає в темряві надр культур далекої давнини — розв'язувати вічну проблему правди не можна вже виключно тільки із становища даного часу і для його найближчих конкретних завдань. Її не обійти і найзручнішим маневром, бо вона завсігди голоситься імперативно і здирає маску поваги із розв'язок, що подумані тільки на коротку мету.

Наш час призначений бути провірним життєвою вартості різних правд, проголошених ходом людської історії, тому не допускає він механічного вибору теми чи завдання, тому й не спроможен він самовизначитися через довільний вибір із багатства можливостей тих, що його індивідуальності найбільш співмірні й доцільні. Притаманна йому розгорненість у велитенський зрух дав-

но перейшла нормальне самопочуття, що він у стихійному впливі часу лиш чергова «одниця буття», яка має свою індивідуальну окресленість і свій спонтанний лад життєвої дії в широкому горнілі світової дійсності. Бути в ній собою і чітко освідомляти свою топографічну визначеність в утробі свого поля, формувати поступно образ своїх завдань та працювати тягло над їх здійсненням — це зразок життєвого стилю тих людських епох, що з великого лона історії зринають органічно, устанавлюють зв'язок із найближчого минувиною і творять із себе світ свого будучого. Правда, положення в природному ладі історичної черги не оберігає ніякої доби перед напором вічних питань, не забезпечує перед ними людської думки так, щоб можна було їй відсувати їх на дальший плян або рішати переходово для даного моменту і, не турбуючись більше ними, далі існувати зрівноваженим способом у підсвіті своєї органічної особовости для своїх потреб і цілей. Ні, засадничо будова живого часу, в цьому й кожної доби, однакова, себто всяка історична формація людська виявляє на культурно-творчому рівні свідомости всі основні типи живої людської дійсности і мусить вкінці за всяких умовин і при кожному укладі внутрішніх взаємин потверджувати вічні накази життя та розв'язувати вічні вимоги духа. Тільки форми, способи, засоби й осяги такого сутньо однозначного діяння упродовж поодиноких періодів історії не бувають тожсами, але, навпаки, подають багатий образ наростання індивідуальних подоб у часовому ставанні, що є невичерпним джерелом для дослідів закону творчої індивідуації. Не можна, отже, з поступного ряду століть виокремити котребудь та розглядати його як представний для всіх інших зразок. Попри поразячу схожість життєвої тематики і прямо придавляючу одноманітність природи людського існування суцільний історичний епос — це скарбниця непроглядного характерологічного і духового багатства людини, в якій не стрінути двох ідентичних подоб і не найти чогось зайвого. Неповторність досягає стислоти закону, що свою зобов'язність для життя доказує невичерпністю його ж творчої спроможности. На цій основі кожне століття суверенно заявляє своє обличчя із силою такої безпосередности в ірразу, що даремним було б намагання пригасити його фізіогномічну гостроту підшуком незлічених ознак подібности з попереднім часом. Дослідник, що у гушавині віків стежить за слідами вічного та шукає єдиної закономірности для всіх явищ — відкриє на своїй дорозі не формулу одноманітного закону, але буде полонений сутністю живого багатства, якого творчий розмах і ставальна натуга переливаються далеко поза засяг його інди-

відуальної свідомости. Із положення чинного законотворця він переставиться в стан сприймального переємства невиданої краси життя і подивлятиме радше животного генія, ніж смутитися невдачею власного законодатного почину. Вся мудрість сприймального переємства невидна в дзеркалі особистої поразки, що допомогла йому відкрити те, чого розумом своїм не шукав, а що сповнило його душу подихом творчої сили і віри в неспожитність живого духа. Докази її безпосередно наявні і зринають довкола нього так чудесно, а водночас реально, що найпевніше й наскрізь відоме існування займається свіжістю творчого чуда і відкривається як джерело животворної снаги. Чи такий зворот справді тільки хвилиний відрух зачарованої уяви невдачника, що ладен збавитися враження невдачі і, сквалливо користаючи із щасливої нагоди, намагається повищити значення оточення, якого то не зумів підкорити власним задумам? Ні, поразка опановних спроб таки справді реальна, а міра спротиву буття не сповидна і не хвилинна, але первісно дана і докорінно об'єктивна. Тому відповідь світу законодатним починам людської волі має звук категоричної самопевности і домагається в неї не тільки формального признання, але й вдиховленого подиву. Непізнавальність сутнього стається незрівняної ваги пізнанням чудесности всього буття, афірмованої повсякчас спротивом, який воно ставляє думці, що прагнула б актом пізнання його проникнути і зумовити. Яким його вона не бачила б, мусить завсігди і всюди ствердити непорушний стан сутности, яка не вступається з поля свідомости і саме в ній самій святкує найбільший тріумф самопотвердження. На прикладах скрайнього радикалізму перечення завсігди найбільш сумнівним є його вислід — справжнє заперечення, тоді як енергія самої дії не залишає сумніву про свій буттєвий тон як достатню рацію великого патосу перечення.

Буттєва основа різних форм існування є однозначна і постійно підметова. Немов непроривний струм пронизує вона всі форми і тим є вони собою, мають свою онтологічну гідність, є безумовним добром світу. Рух і динаміка форм відбувається якби в назвершній смузі проривности, де вони шукають власне для самозаяви щораз ширшого простору, який здобувають не запереченням, але потвердженням, внаявою з джерела вічного буття волі існування. Пряме і неподільне буття не може мати відношення до себе як до предмету, що його могло б від себе стверджувати чи заперечувати. Дія діалектчної гри має в основі єдине буття, яке нею не розколюється від тези в антитезу на те, щоб згодом відзискати свою єдність у синтезі. Згаданою дією буття не відмінюється, але прямо триває в кожному ста-

новищі діалектичного тричлену, отже цілий процес сповнений його сутності так безпосередньо, що нема підстави ані приймати можливості його дійсного заперечення, ані дошукатися в такому русі «від себе через заперечення до себе» доцільності, що була б висловом конститутивного стану буття. Діалектичний поступ цікавий методологічно як один із способів внагляду руху дійсності, однак він не заторкає істотного в ньому і не розкриває останньої основи. Якщо нею мав би бути сам закон діалектики, він конститував би суперечність як основу і свого поступу не мав би від чого почати. Зайва заввага, що правда, виснована з правдивих засновків, переконувала б згори і не допускала б спротиву, або хоча б тільки сумніву. Діалектичність не становить, отже, сутності буття, це лише спроба подійти до останньої загадки і вглянути в неї. Філософська думка, як виявив історичний досвід, виконала тут свій вгляд доволі оригінально і для людської потемності сугестивно, однак він певно не був вершинним словом її тріумфу.

Вплив і наслідки теорії діалектичного розвитку на формування процесу філософської думки визначились притаманною їй вартістю методи, вправді оригінальної, але не універсальної своєю прикладністю для всіх родів стислого мислення. В загальному образі дальшого розвитку зайняла вона помітне місце поруч інших чоловічих філософських концепцій доби, не вибиваючись остаточно на перший план. Видно, не вичерпала вона всіх розгадних можливостей основних проблем у своїх межах та не спромоглася зосередити у своєму руслі творчої енергії людського думання, що находило інші шляхи пізнання, на яких творило своєрідні образи світу. Можливо теж, що приміром первісно блискучої зорі діалектичної філософії в невеликій мірі спричинила нова світоглядова відміна, яка уродливо великою парістю вибуяла із спільного пня діалектичної концепції та в повній згоді із протидією думкою «льоґіки» діалектики справді закономірно заперечила вихідну тезу величності абсолютності духа антитезою скрайнього матеріалізму. В цьому місці зав'язалось перше плетиво вузла суперечності, якому судилось розростися в монструальних розмірах і заваготіти над світом примарою страшною долі. Цей факт, зрозуміло, не означає, що явища подібних суперечностей невідомі давнішій історії, що непримиренність принципів духа і матерії в усій гостроті і повності виступила щопри не зламі останніх століть, або, що простора поємність і глибинна основність загальної світоглядової і філософської проблематики справді збігається тільки на перехресті прастарої дилеми: дух чи матерія, — і може бути синтетично вирішена в один або в другий бік.

Не знецінюючи життєвої ваги теоретичних починів узагалі, а вислідку біжучого спору в рямках точних наук зокрема, треба відмітити високу життєву напнятість противенства, що давно переступило межі теоретичної дискусії і на площині абстрактного двобою мистців думки не дається вже розв'язати. Дзеркало клясичної дилеми занадто плоске і поглядом формалістичне, щоб могло відбити в собі глибинну бездонність дійсності, яка втягнула в себе велитенські сили історії і мусить формуватись в аспекті тотального існування. Вибуховий катастрофічний стиль доби визволив процеси, потуги і правди, насвітлені не в напрямі природного розвитку дій, але немов з протилежного боку якоїсь дійсності, що не охоплена ще думкою, не зорганізована в життєвий побут, а проте жива, могутня і наставлена розгорнутися до меж світової всевледи. Давній академічний спір за першість рідоначальних ідей чи вартостей, ведений в мирних умовах культурного суперництва духовою зброєю, не має в сучасних умовах виглядів кінчатись, як бувало, очевидною перевагою вищих якостей, залишаючи за переможцем скиптр неоспорної духової влади і морального авторитету. Не тому, щоб нашим часам не доставало почуття достоїнства і щирої пошани перед обличчям кожної справжньої величності або, щоб загальний життєвий стиль сучасності вже не сприяв видвижним прямунням людини і вважав феномен величі розкритою оманою, що з погляду пануючих досягнень науки паде як віджита гіпотеза враз із похибними засновками традиційної віри, на яких до сьогодні трималася. Бо стан сучасного знання і науки аж ніяк не покидає враження, що вони піднялися дуже високо і ступають вже близько самих вершин та можуть достатньо представляти доспілу мудрість повного життя, доступну всьому живому як загальне добро, визволене із темряви минулих пересудів і проваль довічного фетишизму у відкритий простір соняшної свободи і вирівняного сповнення. Щаслива хвилина такого самопочуття могла б і для сучасних жреців пізнання і науки блискіти найяскравішою зорею ідеалу, якби пережерта сумнівом сучасність мала свій ідеал і вірила, що він зоріє над нею на високому небі її життєвого покликання. Не можна вправді сумніватися в духову тугу сьогоднішнього світу за ідеалом, однак ледве оправдано повірити, що він може бачити своє небо вкритим зоряною загравною призиву і молитися до нього у старовинному храмі предків, що величній стрункістю віків духового стремління і підниму. Із тієї будови, здвигненої за принципом суворої гієрархії в композиційному плані цілості, він вийшов у вільний вселенний простір, щоб, як здавалося, на повну грудь почерпнути космічного повітря і сповнитися

почуттям повноти усесвітнього буття. Образ самої ж предківської будови ще не затерся невпізнанно в уяві «визволенця», він носить його в душі як стару пам'ятку, що її чомусь лякається відкинути від себе, бо він по-людському забобонний і вірить хвилинами в чарівну силу таліману. Може настати колись пора трудної негоди, тому добре зберегти в серці бодай блідий спогад давньої містичної віри та шукати в ній спасенного захисту перед нависними вітрами злого духа. Насправді ж він не повернеться скоро в залишений дім для життя в йому, а самотня будова не оживе надхненням співом його живої душі, але буде все глибше западатися в землю і тонути в заглушній докільного виру жадібних пристрастей, шугаючих просторами безмежного світу за любими привидами, що многоподібні і собою непостійні. Образ покинутого храму триватиме далі немов символ завмерлої величі і пригад людині, що в її душі захований чудотворний ключ, яким можна відкрити іржаві брами храму і знову увійти туди та словом живим воскресити його померклу славу. Виконати це могла б тільки велика рація, що її, зрозуміло, повинно б могутньо проявити життя, загрожене на широких шляхах світу неминучими ударами смертельних небезпек. Доки воно не відчує її згубного подиху і не збагне, що нестямний гін у безмежжя надсподівано швидко виснажить творчу силу і очайдушним розсівом енергії до краю змучить і обезсилить людину, згадана рація не зможе зародитися в людській душі та пробитися у світ живою ідеєю. Але, чи може зродитися нова велика ідея із кам'янистого лона сучасності, яка ж не є землею плодотворних прагнень і не хоче родити! Хоч проповідує для життя більше і завзятіше, ніж усяка інша минула доба, то її «проповідь» надтхнена отрутою, і даремно було б шукати в її їдких блюзнірствах хоча б одного благовісного звуку. Вона ж не мати, що станула б на сторожі біля колиски власної дитини, що білим щитом материнного серця берегла б вогнища перед наступом нечистих сил та святістю офірної служби завертала б їх назад до їх перечних сховищ.

Нерішеність доби піти дорогою покликання своїй долі на зустріч не означає, що вона зупинилася на світовому роздоріжжі і стоїть на місці. Навпаки, заворотним рухом рве вона вперед, летить в якусь несхибну пропасть, і тому не може зупинитися, що не спроможна рішитися стати. Міт невсипущого руху, гарячка самоспального горіння, приреченість до безконечного змагу. — це не лиш гомінки гасла на бойових прапорах, але це вже внутрішня природа життя, демон його жадібної волі та ідол думок і почувань, жорстоке божество, фатум. Слабо і блідо звучало б окреслення описаного стану якимсь поняттям, на-

приклад — детермінізмом, що логічним своїм тямом вказує на строгу зумовленість всього законом причиновости, який не залишає поза собою нічого і в засаді виключає можливість безпричинного виникнення чогобудь.

Причинова пов'язаність явищ заспокоює родовідний гін думки найповніше своїм загальним ладом легітимізмом, що не дозволяє нічому існувати без законного походження і радіти самопевністю нарівні з усім первородно означеним. Засадою причиновости, винесеною на висоту загального принципу, розум пересуджує можливість насильного вриву чогось чужородного і тимсамим забезпечує існуванню тяглість законности. Якийсь безлад різнопохідних явищ в єдиній системі причинової суцільности немислений, а коли його позначки настирливо повторюються, то цей факт не оспорує непорушности самого принципу, але доводить тільки нестислість його поетичного застосування. Ціна засади не вимірюється, зрозуміло, теоретичними вподобаннями чистого розуму, для чого повинна б вона бути більш абстрактною ніж дійсно є. Яку неймовірно велику службу виконувала і виконує причиновість для життя, цього не треба зокрема доводити численністю практичних прикладів. Надзвичайна позиційна сила згаданої засади в історії стислого думання заснована не на її логічній необхідності в теоретичних побудовах розуму, але первісний і головний глід її лежить саме в моральній перемозі ідеї ладу над хаосом невлашених, стихійно зринаючих у найрізномірніших подобах і значеннях дій усесвітнього буття. Схоплюючи і вперше освідомлюючи тям причиновости, думка людини вбачала в ньому передусім нову духову зброю життя в боротьбі за його забезпечення від усякої припадковости становища, і з цього погляду була безпосереднім речником живої душі тим саме, що вгадувала значення великого нового здобутку пізнання не так для її чисто розумових зацікавлень, як передусім для цілості душевного життя. Озброєна принципом універсальної причиновости думаюча людина створювала для власного існування і життєвого становища постійний орієнтаційний критерій, стосований певно і удачно. Віра в безумовний причиновий лад цілого існування підносила людську самопевність майже на можливі вершини духової влади, бо ж ніщо, а саме людина була єдиним між живими родами великого світу, що відкрила основний закон світобуття і знала, який висновок він може зробити з тієї своєї духової переваги для власного життя і розвитку. Відкритим передусім стояв перед нею постійно визначений похідний шлях у світ сповнений вправді на кожному кроці таємничости, однак не такої, щоб могла дс

кінця боронитися перед чарівним ключем причинового принципу і не піддатися його розгадній силі. Аксиома безвиняткової причиновості визначала априорний характер діяльного буття, отже передумовляла загальний лад як що повсякчас тверду і певну підставу, що на ній самотньо му- сить спертися надійна пізнавча чинність лю- дини. Архімедова точка почепу в туманному краєвиді пізнання була знайдена, а хвилина цього відкриття важила незрінняно більше, ніж це може уявити беззастережно відда- ний поклонник чистих універсалій і льогіч- них закономірностей.

Життєвий і психологічний важень зако- ну причиновості здіймав із людини переваж- ке ярмо почуття вічної небезпеки від світу, серед якого живучи, вона ніколи не мала певности що до викладу його дій і явищ. Все наново треба було підшукувати і знаходити нові засади і критерії, змінити своє станови- ще, пізнавчий підхід, мірила цінування. Лю- дини мала перед тим може більше свобо- ди в підборі засобів вияснювання, проте неприборкана сваволя безладно, неж- данно і непередбачно зринаючих потуг, що в ріжній постаті з'являлися перед її допит- ливо-боязким зором і товпились в тісних проходах її схвильованої душі — була не- стерпна на довшу мету і мусіла колить у сво- їй політичній многозначності зазнати ра- дикального упрощення однозначним викладом. Таким спільним знамен- ником, який простолінійно підкреслював безконечну чисельну різноманітність дійсно- сти, була одність причиновості, цей принцип загального зв'язку і безперервної тяглості, що включав в себе кожне явище і нічому не дозволяв існувати відосібно, одинцем. Світ речей, дій і значень започинав тепер особливий етап формування свого пов- ного образу. Зовнішня самотійність непро- глядного багатства індивідуальних форм, так наглядно проступаюча в стані своєї природ- ної безпосередности на поверхні існування, зраджувала щораз переконливіше свою сповидність і доводила її остаточно у хви- лині, коли неблаганний причиновий сверл поверчувався до кореня і встановляв вну- трішню їх взаємозалежність. Поглибний до- свід явищ за внутрішнім аспектом причи- ни наближав їх постійно до себе в тому роз- умінні, що вони не існують відірвані, але являють собою складовий момент однієї ці- лості, яка обіймає цілий світ, реальний і ми- сленний, зовнішній і внутрішній, об'єктив- ний і суб'єктивний.

Суворі причинова зумовленість в поста- ті універсального закону висловлювала в першій мірі льогічний постулат ро- зуму, який не міг пізнавати і будувати своїх пізнань в цілість без одної вихідної осно- ви, що вкінці повинна творити безумовний конститутивний первень вивершеної будови,

себто абсолютної правди. Неспірний внутрішній примус думати в напрямі од- ности находив могутній підтрим у потвер- дженні його з боку цілої духової істоти лю- дини, що прагнула зосередити свою пізнав- чу снагу в одному аспекті і на лінії одної за- сади пізнавчого досвіду неподільно охопити всю дійсність. Наскільки так оформлена мета представляла завсігди актуальний за- дум, — приймав універсальний закон при- чиновості форму ідеалу і був для до- слідного думання повинним нормативним зразком методичної стислості та поетичної правдивості. Між внутрішньою душевною необхідністю причинового думання, а пізнан- ням — проєктованим в ідеал всеоб'ємної при- чинової закономірности розгорталося широке історичне річище пізнання, що в не- одному випадку розгалужувалося в багато- раменну сітку, однак остаточно не ділилося і не зривало найменшої приналежности до спільної системи льогічно витриманого ми- слення культурної людини, яке за дорогов- казом початкової засади причиновості шука- ло шляхів, щоб вкінці увіллється в море сві- тової правди.

Виховно-вишкільна важність закону при- чиновості не вимагає окремого висвітлення, коли взяти до уваги факт, що з усіх зв'язків ідеї ладу — причиновий лад виявився най- тривкішим, а багатством змістових життєвих осягтів передовим. Маючи невпинно перед очима розгорнену книгу світу, записану при- родою і писану історією зв'язким письмом причинової зумовлености, людина досвідча- ла на собі потужного впливу такої лектури, засвоювала її головні первні наперед у ланці льогічної свідомости, пронизуючи ними зго- дом і свою загальну духовість та вкінці на- бувала таким чином тривких ознак характе- ру, сформованого за стилем дійсности, що виступала оживлена найяскравіше домінан- тою причиновістю. В образі загальної зумов- лености існування не було місця на винятки, тому розум людський мусів дотримати лінію послідовности до краю і вмістити в даному образі на відповідному місці теж і саму лю- дину. Не зробити цього він не міг, бо в про- тивному випадку одного тільки винятку чи навіть недомовленого відхилю, ціла величя будова причиново владженого світу схитну- лась би і провалилася в хаос. Зрештою, ро- зум мав випробувати, сказати б особисті ра- ції зтягнути одностійний покров детермініз- му на цілу людину, не виймаючи теж і се- бе, однак застерігаючи за собою непозбавний привілей — бути самому тим неодмінним підметом, що самотньо спроможний пізнан- ням вершити доказ правдивості універсаль- ного закону причини. До тогож і він піддавався силі безвладности власного думання і ви- стерігався йти проти звичної для себе течії та блукати на розшуках нових, завсіди складних і з погляду пізнавчої певности, сумнівних засад.

(Далі буде.)

Др. З. Г - ський

Як ми розуміли і розуміємо спільний фронт ?

«На понурих обрях світу до-тлівають вогнища вчорашніх по-жеж, а серед темряви зловісних ночей виблискують хижі спалахи — вістуні третьої і найбіль-шої завірюхи, що енергією гли-боких протиріч і потворних при-страстей перетворюються у все-ленний змаг за долю людей, на-родів, рас і суходолів.»

(Із резолюцій III. ВЗУН.)

Остання війна не принесла розв'язки «глибоких протиріч», що були причиною її вибуху. Україна стоїть і далі перед остаточною розв'язкою питання її національно-державного буття. В своїй визвольній боротьбі Україна розгортає «ідею свободи — прапор усіх поневолених народів червоної тюрми народів та чимраз більше знаходить зрозуміння та підтримку у цім нерівнім змагу».

Місія України в майбутній війні величезна, а тому українська провідна політична верства мусить усвідомити цей почесний та відповідальний перед нацією й історією тягар, який доведеться їй у цій «третьій і найбільшій завірюсі» нести на своїх плечах.

Виходимо із заложення, що лише та частина провідної української верстви, якою є українська політична еміграція, є носій вільної думки і чину української нації, і тому цей тягар і відповідальність лежить у великій мірі саме на ній. Ми, українські націоналісти, як передова ланка нашого національного визвольного руху, здавали і здаємо собі справу із цієї відповідальності, а тому нашим провідним гаслом завжди було, є і буде з'єднати «всі політичні середовища до завершення всенаціональної концентрації сил і створення одного спільного політичного центру ще перед початком вирішального етапу».

(Із Резолюцій III. ВЗУН.)

Ми здавали і здаємо собі справу із чималих труднощів, бо ж почини ОУН у справі створення такого спільного фронту не є сьогоднішні, а з досвіду знаємо, як часто дійсно партійна честолюбивість відогравала вирішальну роль в той час, коли справи засадничі мали куди менше зрозуміння серед поодиноких політичних середовищ, які щойно тепер прийшли до переконання, що творити такий спільний центр — крайня пора. Ми констатуємо, що все таки час — події давні і недавні дали змогу та змусили багатьох перевести переоцінку своїх позицій — пізнати свої помилки та непростимі прогріхи. Колишні неприєднані противники почали нарешті усвідомлювати собі безглуздя дальшої до-

машньої війни в період, коли нація знаходиться в стані найбільшої небезпеки. Закликаючи всіх до національної солідарності, ми не вживаємо жадних арифметичних вимірів до наших противників, бо вважаємо, що спекуляція на цій арифметиці не є виміром сили того чи іншого політичного противника в сучасній чи майбутній внутрішній політичній ситуації. Як раніш, так і тепер, визнаємо, що тільки реальна участь того чи іншого політичного середовища у визвольній боротьбі виправдає на ділі його життєздатність та перспективи у майбутньому внутрішньо-українському укладі сил. І тому тим більше будемо шанувати такого політичного партнера, з яким нам доведеться саме в цій тяжкій революційній і визвольній боротьбі йти разом і змагатися проти спільного ворога, і, саме в цій боротьбі, в спільному визвольному фронті пізнати себе взаємно і свою взаємну вартість.

Це не значить, що ОУН у боротьбі за спільний політичний центр не ставить відповідних вимог та передумов до тих політичних партнерів, з якими їй доводиться такий спільний центр творити.

Спільний політичний центр мусить бути передусім твором життєздатним, опертим на історичній традиції, легалістичних основах та оживлений такими самими політичними силами, які не тільки пригадують собі цю традицію і легальність у минулому, але є переємниками, виразниками і речниками реальної визвольної боротьби за Самостійну Соборну Українську Державу у минулому і сучасному. І тому, ми лише за таку постановку у творенні спільного політичного центру. Бо нехай знають ті, що звать себе тепер «легалістами», що ніхто, як іменно ми, українські націоналісти, оживили українську традицію, кинувши гасло: «Лицем до історичних традицій!», і то саме в той час, коли дехто у найбільш критичні хвилини для української нації «під подувом західньо-європейських, чи східньо-європейських вітрів» ці традиції, якщо не опльовував, то ними нехтував. Історично доведено, що тільки українські націоналісти, тільки ОУН, ці фундаментальні основи, що записані на прапорі визвольної боротьби гордо під ударами ворогів і своїх витримала досі. Цього ми аж ніяк не збираємося забувати при творенні спільного центру, а навпаки, враховуючи цей факт, не допустимо помилок — промахів, щоб цю традицію, легальність і тяглість визвольної боротьби, як головні принципи, що на них мусить базуватись творення цього центру, зберегти чистими і незаплямованими. Такими

шляхами йшли ми досі, так ми дивились на справи, ініціюючи і приступаючи в час найвищої небезпеки нашої нації до спільного, круглого стола з нашими політичними опонентами.

Бо іменно за почином і підтримкою ОУН всі політичні партії та організації узгіднили, що органічний процес консолідації повинен «довести до консолідації політичного життя в спільному керівному осередку», (Комунікат КУК-у, ст. VIII.) Ми здавали собі справу, що доки такий спільний центр створити, слід усунути ще багато ріжних пересудів, осудити історичні помилки та кінець-кінців узлагіднити різні «комплекси ненависти». Ясно, що все це, що так довго роз'єднувало український політичний світ, не зникає «як роса на сонці». Заходила необхідність на початковому етапі консолідації створити круглий український стіл, при якому всі недавно роз'єднані противники змогли б сидіти разом, навчитись шанувати один одного, спільно діяти, і, що найважливіше, спільно нести відповідальність, бо лише за таких умов можна узгіднити всі протиріччя, бо тільки за таких умов можливе успішне лікування міжгрупових усобиць. Нарешті треба було цього круглого стола й тому, щоб випрацювати та узгіднити спільні підвалини під органічну консолідацію, бо не треба забувати, що досі деякі політичні середовища дивились на світ очима минулої епохи і те, що ділило їх у минулому, ставало сьогодні лише гірким спомином. І саме круглий стіл дав змогу багатьом чи не перший раз перевірити себе та узгіднити, що є основою нашого національно-політичного життя, яка при всяких умовах всіма політичними середовищами мусить бути визнана непорушною.

Такі основні питання стояли перед українським політичним світом на початковому стані організації консолідаційної акції.

Немає сумніву, що установа круглого столу — КУК, це почесне і важке завдання сповнила і сповняє. Але при цьому не слід забувати, що КУК це лише зупинка, що на ній зустрілись різні політичні противники, які мали на меті узгіднити дальший спільний маршрут. Це ж тільки етап на шляху до побудови спільного визвольного фронту.

Ось як стоїть питання!

КУК не міг претендувати і не претендував, як це дехто з його противників думає, бути «спільним керівним осередком» — «урядом» чи чимсь у тому роді. КУК — це тільки круглий стіл, за яким сидять різні політичні середовища для створення і узгіднення передумов покликання до життя спільного політично-визвольного керівного осередка. А тому, що ця подія сталась у нашому досі нездоровому політичному житті, чи не перший раз, і то за малими виїмками, солідарно, то одночасно, як би її хтонебудь не обезцінював, вона має глибоке історичне і

виховне значення. Ця подія започаткувала злам у нашій дотеперішній ментальності, і навіть ті, що взяли на себе відповідальність перед історією поборювати концепцію національної єдності, навіть вони починають на свій лад спекулювати на цій єдності, щоб вдержатись на поверхні політичного життя. Так життя повністю виправдало напрямні і лінію у внутрішній українській політиці, що її ОУН послідовно провадила і провадить.

І справа не в тому, що хтось є сьогодні «мертвою душею» чи «блискучим відокремленням» — справа в тому, що коли ми на здоровому фундаменті зуміємо побудувати наше громадянське і політичне життя, то зн. на «твердих принципах права і християнської моралі», коли українські політичні чинники дійсно визнаватимуть у публічному житті нації свободу думки і слова, взаємну лояльність, чесну критику відмінних поглядів та порозуміння в справах одностайних виступів назовні, покликавши до життя спільний політичний керівний осередок, то тоді вже не стоятиме питання «мертвих», «живих» чи «відокремлених» душ, але тоді буде органічно побудований на традиції і тяглоті визвольної боротьби спільний політичний центр визвольної боротьби проти спільного ворога. І, щойно тоді буде видно, хто є «мертвий», хто «живий», а кого само життя «відокремило», і щойно тоді в дійсній і реальній боротьбі «живі житимуть», а «мертв'якам» треба дати заслужений чи незаслужений вічний спочинок. Дійсні реальні політичні сили, як це ми нераз підкреслювали, оцінюємо не з уваги на їх кон'юктуральну появу «під подувом західньо-європейських вітрів», але на підставі їх реального вкладу в минулому і сучасному в нашу визвольну боротьбу, а коли і толеруємо фікції народніх Малахіїв, то тільки тому, щоб і ці фікції мали нагоду довести, чи вони дійсно поновлюються, повстають на потребу життя, чи це тільки політичні безбатьченки, що їх породив воєнна чи повоєнна любов під впливом тих же «західньо-європейських вітрів». Нас не бентежить наявність існування темної кількості політичних партій чи організацій. Ми, навпаки, вважаємо корисним і природним змагання між політичними групами і організаціями, але, очевидно тоді, коли ці політичні формації повстають на потребу сучасного українського політичного життя і це життя їх дійсно виправдує. Але все таки сьогоднішній стан ми вважаємо тимчасовим та свідомі того, що в процесі органічної консолідації прийде до основних змін в остаточному укладі та стабілізації внутрішніх українських політичних сил. Реальна участь у визвольному фронті дасть і визначить кожному його належне місце. Кон'юктуральні ефемериди цілком зрозуміло не будуть виправдані життям і усунені поза борт реальних політичних сил. Органічний процес кон-

солідації ставить перед всіма політичними силами вибрати та остаточно визначити свій світоглядний та програмовий шлях, бо тільки за таких умов є можливий органічний процес консолідації та організації спільного фронту, бо тільки за таких умов можливий черговий етап консолідаційної акції, — створення спільного політичного керівного осередку.

ОУН у своїй внутрішній політиці має на меті національну солідарність, як основну базу для розгортання національної револю-

ції, яку розуміємо, як всенародній здвиг у напрямі визволення і державного оформлення української нації, здвиг, у якому візьмуть участь всі творчі соціальні елементи і всі творчі національні політичні сили з належним суспільним підґрунтям.

(Із резолюцій III. ВЗУН.)

Так розуміємо наш спільний шлях із всіма сьогодишніми політичними силами та визначаємо поодинокі етапи і остаточно мету цього спільного шляху.

О. Коршун

На. грані двох тактичних періодів

Після розгрому Франції прийшла коротка павза в блискавичних подіях війни. Але ця, нібито, тиша була тільки тишею перед великою бурею, що мала прокотитися над Україною та черговий раз спустошити її.

Зовнішньо-політичний уклад сил розвивався для українського народу некорисно. У боротьбі між Англією та Німеччиною, СССР ставав тим вирішальним фактором по одній чи другій стороні, який мав спричинитися до перемоги, а тим самим устійнювати долю політичного обличчя земної кулі. Кремль планував накинути знесиленим війною народам холодний стиль життя тундри й тайги, деспотизму та колективізму, що так яскраво виявлені в большевизмі.

У такому становищі Німеччина призначена була задалегідь на два можливі виходи із збройних змагань: бути розбитою переможною коаліцією більшості народів світу, або, розбивши Англію, впасти під смертоносними ударами свого кон'юнктурного союзника — Кремля. Від націонал-соціалістичної Німеччини, що вихована була на расових засадах, що визнавала першенство нордійської раси над усіма іншими, від націонал-соціалістичної Німеччини із східньою політикою, висловленою в «Майн Кампф» Гітлера, не можна було сподіватися зрозуміння для визволення України.

Сигнали німецької політики супроти українського питання вже були. Вони виявилися в громадському секторі, де німецька влада ставила безперервні перешкоди українським громадським та культурно-освітнім установам у поширенні ними своєї праці на всю українську еміграцію в Німеччині. Вже в 1940 році почався поділ на т. зв. старих та нових емігрантів, з яких тільки старі емігранти мали право належати до культурно-освітньої організації — Українського Національного Об'єднання. У всій північній зоні Німеччини в той же час почалися перші

арешти членів ОУН (Шуст, Зонів і т. д.), і багато заарештованих безслідно зникало. А ці арешти пояснювали німці дуже просто, як це роблять усі вороги українського народу: «З українських осередків багато людей виявилось англійськими агентами, а інші вживають заходів, щоб заколотити співпрацю з нашим східнім союзником».

Мережа зв'язків з Європи до англо-саксонських держав була вже перервана. Еміграція по той бік фронту діяла вже повністю самостійно, але й її можливості праці були малі. Справді вони були по другій стороні залізної зависи і, здавалося, могли розгорнути широку акцію проти обох європейських реакційних сил — брунатного та червоного імперіялізмів, але на ділі для цього не було передумов. В очах широко розгалуженої польської пропаганди українці були «германофілами». Зрештою, далеко сильніше за польську пропаганду діяли заходи англо-саксонського світу та його наставлення на конечність, за всяку ціну, добитися союзу з большевиками, щоб у цей спосіб оточити та розбити Німеччину. У цих заходах українська еміграція, яка стояла на становищі самостійности України, була знову небажаною, і вона змушена була мовчати. Ці залицяння до Москви англо-саксів, що в своїй основі мали не тільки залицяння визнанням існуючого стану в СССР, включно з пануванням Москви в Україні, але й поширення сфери впливів московського імперіялізму.

І большевики докладали всіх зусиль, щоб за вивіскою «УРСР» — (Українська Радянська Соціалістична Республіка) перестав існувати український нарід, як окрема національна спільнота. Національний та соціальний гніт в Україні набирал нечуваних розмірів. Тотально-диявольська державна система перемінювала людей на механічний інструмент для советської держави. Пересічна людина змушена була до затьяжної боротьби

за матеріяльне буття, що вимагало всіх сил, аби вдержатися при житті. За широко розгалуженої мережі сексотів та за кремлівської політики розбиття родини, брат не мав довіря до рідного брата, сестра — до сестри, а батько — до дітей, і навпаки. По містах усе більше затихала українська мова. Українські робітники їхали на працю на Сибір, а з України плила туди українська промислова сировина.

Зрештою, на терезах історичної ваги рішалася доля не визиску, а самого буття українського народу, як окремого народу, окремої спільноти. Коли в процесі тієї великої духової, фізичної, матеріяльної та політичної руїни України, викликаній черговим раз могутніми ударами Москви, мав наступити зворот, то мусіла прийти якась широко запланована акція, робота, яка докорінно усунула б існуючі недомагання.

Правильно оцінити становище і знайти правильний плян та тактику роботи — це була основна й дуже важлива проблема. Проблема, від якої мав залежати дальший розвій українського життя, доля кадрів, які мали цю роботу вести.

У вузькому колі друзів, покійний Ольжич 1940 року, силою своєї поетичної та політичної інтуїції, так з'ясував майбутнє: **«Це буде найкривавіша та найжорстокіша боротьба, яку нам доведеться провести короткими, порівнюючи, ударами.»**

І до цього інтуїтивного вислову зводилася суть тактики ОУН з хвилиною вибуху німецько-більшевицької війни в 1941 році. Цілий ряд чітко поставлених завдань, ряд періодів визвольно-революційної праці, та найбільша запеклість боротьби...

З вибухом війни на східньому фронті, німці неймовірно швидко гнали вперед і не мали змоги опанувати повнотою здобуті терени. Проміжок часу, який наступав між відходом більшовиків та організацією тих земель німецькою адміністраційною системою, Провід ОУН вирішив використати для того, щоб у найширших масштабах почати процес нового національного відродження на Землях, що більше двадцяти років зазнавали від більшовиків незвичайно важких ударів. Робота мусіла бути запланована якнайбільше широкогранно; цебто, вона мусіла охопити всі галузі життя, бо чи релігійне життя, чи виховання, чи загальна адміністрація, чи господарське, чи політичне життя вимагали зовсім нової постановки та розбудови від основ.

Усе життя, по відході більшовиків, залишалось на певний час у якомусь своєрідному летаргу. Старі форми потрошила зброя, нові — хоч і жили в підсвідомості населення, були незнані. Треба було дати всьому новий зміст та організацію. Летарг, бездіяльність — це була смертельна загроза для українського народу, бо німці з задоволенням по-

тирали руки й думали використати, лінією своїх імперіялістичних плянів, послаблений український національний організм, а зокрема — перебрати в свої руки всі вузлові пункти суспільно-господарського життя, для чого стовідсоткові можливості залишала їм советська тотальна система. І під оглядом можливостей, німці в Україні мали їх далеко більше, як, наприклад, у Франції. У Франції, де панувала приватна форма організацій політично-економічного життя, ініціатива та майно перебували в руках тисяч і мільйонів людей, тим часом, коли на землях колишньої советської окупації все було в посіданні держави та переходило у власність другої, яка мала її заступити — Третього Райху. Так новий окупант мав стати зразу власником усього українського майна та міг усю силу господарського життя повернути на знищення українського народу. І не тільки господарське, але й адміністрацію, пропаганду, релігійне чи духове життя.

З приходом німців на Україну, місцевих кадрів залишалось дуже мало. Десятки тисяч української інтелігенції з'їли Соловки, Колима, тюрми та масові розстріли. Велику кількість большевики, відступаючи з українських земель, забрали силою, а залишки були краплиною в велике море завдань, що ставали на всю свою повноту.

І тоді ОУН вирішила перебрати на себе роботу піонера, що починає тяжку, сіру працю. Працю, яка не розрахована на безпосередні, видні протягом одного дня успіхи, а являє собою виконання завдань Франкового каменяра.

Виходячи з існуючої політичної та мілітарної дійсності, вирішено кинути частину кадрів ОУН на ставлення так званих легальних секторів. Це значить, що вони мали перебрати на себе обов'язок ставлення всього культурного, громадського та господарського життя. У них та через них вони мали формувати революційно-самостійницький спосіб думання та боронити інтереси українського народу. Це значило — вриватися в народню гущу, щоб з неї викристалізувати нових громадських діячів, творців української суспільно-політичної системи та революціонерів, які поставили б згодом мужньо чоло німецькому окупантові, коли він уже почне заводити свої порядки. Поки ще мали розсістися німецькі гебітскомісари та всякі штурмбанфюрери, що мали показати націонал-соціалістичні, поліційні форми правління, треба було створити в кожній ділянці, всіма засобами, український світ, який своїм змістом та формою мав протиставитися — так брунатному, як і червоному тоталізмові.

По всій Україні — від Холма до Харкова, від Прип'яті до Одеси — закипіла робота. Сотні тисяч примірників газет несли в придушені довголітньою неволею народні маси самостійницьку ідею. Зрушено розгромлене

життя у всіх його ділянках — від дитячих ясел до академій наук та промислових банків. Побіч народніх шкіл — середніх та високих, культурно-освітніх установ, організацій молоді, творилася мережа української загальної адміністрації. Побіч духових потреб, не забуто й про матеріальні. Мережа Українського Червоного Хреста поставила в більших містах свої станиці, а по селах ішла акція серед селян, щоб вони постачали голодуючим українським містам харчові продукти. Пізньою осінню 1941 року до Києва, Житомира, Вінниці чи Чернігова під'їздили колони з хлібом та товарами, але їх реквізували німецькі патрулі, які, зорієнтувавшись в акції, дістали наказ від Головної квартири — не допустити нічого до міст. Німці, йдучи слідами большевиків, починали організовувати голод.

Повінь завдань поглинала все більше й більше кадрів. Здвигалася велика сім'я праці за основи Української держави, всіх частин українських земель. На Наддніпрянщині, побіч місцевих сил, були сини та дочки Карпатської України, що їх викинули із Срібної Землі бурхливі хвилі подій 1939 р.; були сотні людського квіту Зеленої Буковини, Західньо-Українських Земель і соняшної Кубані. З еміграції, нелегальними шляхами, серед найбільших труднощів, пробивалися «зеленими проходами» сотні активу ОУН...

Але неминучо наближався день зудару з німецьким окупантом. Він, окупант, побачив, що ця праця зовсім протилежна до тих цілей, які він ставив собі в Україні. Він зрозумів, що проти нього непомітно виставлено величезний фронт боротьби, та що перед українським народом на Наддніпрянщині перестала існувати бажана ним дилема — німці або большевики, але що питання стоїть на устах українського селянина, робітника та інтелігента — Самостійна Україна, чи ворожа окупація!

Могутня хвиля національного відродження ставала грізною і для большевиків, які, відступаючи, позалишали всюди багато своїх агентів. І коли вони в перший час старалися пролізти в лави ОУН та спровокувати протинімецькі збройні виступи, то тепер вони пішли на службу до німців, щоб там цькувати українських націоналістів, які «хочуть відірвати, за допомогою англійських шпиків, Україну від Німеччини».

З Головної квартири в половині листопада 1941 року прийшов короткий наказ: «На Україні повинна пролитися кров, — знищити всі українські націоналістичні елементи!»

По різних містах Наддніпрянщини почалися масові арешти українців та перші розстріли. Розстріли — вже не як вияв німецького садистичного права «про колективну відповідальність», що його жертвою падали тисячі людей, але розстріли за політичну українську діяльність.

ОУН до цього моменту вже довго підготовлялася. Вже від першої хвилини праці на Наддніпрянщині, побіч «легального сектору», почато будову мережі підпільної сітки. І коли з Житомира, Січеслава, Кременчуку, Полтави, П'ятихаток, Миколаєва та інших міст приходили відомості про арешти членів ОУН, то це були сигнали, що наближається важкий удар.

Організація всіма силами почала переходити в глибоке підпілля на Наддніпрянщині. Розконспіровані кадри переміщувано в інші райони, децентралізовано роботу і т. п. Але труднощі в цьому були незвичайно великі. Бо чи мав, наприклад, час Іван Рогач замислюватися над сигналами, коли всі райони Києва та околиці із зворушенням розхоплювали газету й домагалися підвищення накладу, щоб ще більше поширити «Українське Слово»? Хіба ж могла кидати Київ Олена Теліга, коли змонтована нею Спілка Українських Письменників та Журналістів почала виконувати свою роль формуючого чинника, що кував нове духове обличчя українського письменника? Чи не з іронією думали про свої розстріли члени Української Національної Ради, коли в них жили традиції Центральної Ради, коли до неї горнулися люди, як до своєї влади, як до символу Вільної України?

Нерідко даремні були заклики та погрози Керівника всієї роботи на Осередні та Східні Землі України — Ольжича-Кандиби. Його око за всім дивилося, переглядало очка підпільної сітки та перевіряло, чи видержать вони бій з новим окупантом. Він знав, що справжній Провід не сміє поставити своїх кадрів під безпосередній удар, коли є змога його оминути.

Найбільше труднощів було з переорганізуванням праці в Києві. Там були центральні установи громадського та господарського життя, які промінювали на більшість областей Наддніпрянщини. В Києві скупчено тоді кілька тисяч кадрів ОУН, і Київ — серце України — таємними нитками пов'язав їх між собою. Хто бачив Київ з його мальовничим положенням, хто чув тиху мелодію Дніпра, той не хотів розлучатися з Вічним Містом...

І прийшов черговий сигнал — сигнал 12 грудня 1941 року. Увечері, о восьмій годині, СД (Зіхергайтсдінст) арештувало редактора газети та видавництва «Українське Слово» Івана Рогача, Петра Олійника — його заступника, Оршана Чемеринського, Кошняка та ряд інших людей. «Українське Слово» перейменовано на «Нове Українське Слово» під редакцією колись большевицького, а згодом гітлерівського прихвостня — Штепи.

Арешти в Києві 12 грудня для столиці України були грізним мemento та вимогою до неї вирівняти прогалину в переході в підпіл-

ля. Київ поспішно мусів надолужити те, що тут було прогаяно. І коли в листопаді йшла перебудова низових клітин, то тепер почалася перебудова центральних установ, з Центральним Керівництвом ОУН включно. На місце розконспірованих, прийшли нові, і Київ почав працювати новими методами.

Сигнал 12 грудня врятував сотні працівників українського революційно-самостій-

ницького руху перед розстрілом. ОУН перейшла до тактики глибокого підпілля, з усіма методами його боротьби. На постах у громадському житті залишилися тільки ті, які добровільно трималися бастионів, свідомі того, що їм доведеться на них згинуть, щоб боронити престиж ОУН та щоб, притягнувши на себе увагу окупанта, відвернути її від інших заходів Організації.

В. Н.

Москва і Дарданелли

Знову великої актуальності набула проблема Чорного моря і його проток — Босфору і Дарданелл. Політична і дипломатична боротьба Москви за чорноморські протоки, ця одвічна традиційна політика московського імперіялізму, нині увійшла в нову стадію. СРСР, спадкоємець і наступник імперії Романових, після закінчення другої світової війни, щоразу одвертіше заявляє свої претензії на Дарданелли.

Чорне море омиває південні окраї Советського союзу, Туреччину, Болгарію і Румунію. Протоки Босфор і Дарданелли сполучають Чорне море з Середземним. Шляхи з Східної та Середньої Європи на Балкани та Близький Схід йдуть через Чорне море. Господарська і політична вага цього водного басейну і прилеглих до нього земель колосальна. Той, хто володіє Чорним морем, є гегемоном і в Середземному морі. Тож не дивно, що за панування на Чорному морі змагалися греки і римляни, візантійці і турки. Останні кілька сторіч майже всі землі довкола Чорного моря належали Туреччині. Воно завжди відігравало вирішальну роль в історії, не раз було центром важливих подій.

Московський імперіялізм віддавна протягав свої загребущі руки до Чорного моря, домагаючись його захоплення і прилеглих до нього земель. Це обіцяло кремлівським володарям величезні вигоди, важливі стратегічні позиції в агресії на Захід. Захопивши протоки, Москва володіла б не лише Балканами, Малою Азією, але й усією Південно-Східною Європою. Тоді Чорне море перетворилося б на внутрішній російський басейн, з якого царська фльота могла би контролювати світові морські шляхи.

З великої політичної і стратегічної ваги Чорного моря виникає віковий натиск московської держави на Туреччину, яка є власником чорноморських проток. Вся історія Росії позначена численними спробами захопити Босфор і Дарданелли, силою пробитися на Середземне море. Але Туреччина, підтримувана Англією, яка розуміла, що по-

ява російської фльоти на Середземному морі становитиме смертельну загрозу для світової Британської імперії, завзято противилася російській агресії. Царат мав досить сил, щоб розбити турецьку армію і дійти своїми військами до околиць Царгороду. Але йому бракувало сили тоді, коли треба було перемогу відстояти перед об'єднаним фронтом західних держав. Тому царатові так і не пощастило утворити «Константинопільську губернію», заповідну мрію російських слов'янофілів.

У XVI ст. Москва вперше заявляє свої претензії на доступ до Чорного моря. Відтоді боротьба за Чорне море і його протоки посідає чільне місце в плянах експансії московського імперіялізму. Через історію російської держави протягом кількох останніх сторіч проходить червоною ниткою боротьба за цей об'єкт. У фанатичному прагненні захопити Дарданелли царат провадив десятки виснажливих воєн, не раз ставлячи на карту існування власної держави. Проте над протоками так і не замойорів російський прапор. Щоразу російська агресія зустрічала завзятий спротив Туреччини, Англії та інших держав, що їх життєво-важливим інтересам загрожувала Москва. Московська дипломатія спритно використовувала суперечності між великими державами, сприятливу міжнародню кон'юнктуру для здійснення одвічних домагань російського імперіялізму.

В кінці XV ст. Московщина перетворилася на велику, централізовану, абсолютистську державу, яка об'єднала всі московські етнографічні терени. Міжнародня вага російської держави особливо збільшилася після шлюбу царя Івана III з Софією Палеолог, племінницею останнього візантійського імператора. Відтоді Іван III починає вважати себе за спадкоємця світової Візантійської імперії. Тоді ж в колах московських книжників виникає теорія «третього Риму», ідея всесвітньо-історичного призначення Москви. Вперше цю думку висловив митрополит Зосима, називаючи Івана III Константином, а Москву

«новим градом Константина». • Завершений вираз ця теорія знайшла в листі ченця Філофея до царя «Москва, — писав він, — є наступницею великих світових столиць: стародавнього Риму і другого Риму — Константинополя, Москва — третій Рим, а четвертого Риму не буде».

Теорія «третього Риму» це ціла політична програма. Вона характеризує не стільки справжній стан Москви, як скоріше її тенденцію до світового панування. В основу цієї теорії покладена віра в російський месіанізм — покликання панувати в світі. Стаючи на шлях великодержавної політики, царат виплекав теорію третього Риму, як ідеологічне обгрунтування загарбництва чужих земель і поневолення народів.

Відтоді Москва виходить на міжнародню політичну арену. Першочерговим завданням стає захоплення українських і білоруських земель. Змагання Московщини за Україну почалося власне ще за Андрія Боголюбського, цього предтечі сучасних большевицьких загарбників, і не припиняється і в наші дні. Тільки запрягши Україну до свого воза, московські імперіялісти здобули конечні передумови для нестримної агресії на південь і захід. Визвольна боротьба Богдана Хмельницького була надзвичайно сприятливою для здійснення московських завдань. Війна з Польщею примусила великого Гетьмана укласти Переяславську угоду. Шляхом підступу і зради цю угоду москалі використали для поневолення України.

Після загарбання України вся увага царської дипломатії звертається на турецько-татарській проблемі, на боротьбі за Чорне море, яке тоді належало Туреччині.

Уклавши 1667 р. Андрусівський договір з Польщею, Москва починає формувати антитурецьку коаліцію європейських держав, бо воювати власними силами проти Туреччини Московщина тоді не була спроможна. 1686 р. Австрія, Франція, Польща утворили антитурецьку лігу. На долю Москви в цьому союзі випала війна з Кримом, турецьким васалом. 1686 і 1687 років московське військо під командою князя Голиціна ходило походом проти Криму, але обидва рази без жодного успіху.

Перші роки діяльності Петра були посвячені розв'язанню завдань російської політики на півдні. У 1695 р. він почав великий наступ на Крим і Туреччину. Перший озівський похід Петра закінчився невдало. Наступного року, коли на р. Дін була збудована фльота, яка вийшла в Озівське море, царат здобув Озів. Проте Керченська протока — шлях в Чорне море лишалася в турецьких руках. В 1697—1698 рр. Петро побував у Європі, шукаючи нових спільників для війни з Туреччиною. Але європейські держави готувалися тоді до змагання за єспанську спадщину і ідея антитурецької коаліції

на знайшла прихильників. Отже Москва змушена була укласти мир на півдні і розпочати війну з Швецією за володіння Балтицьким морем.

1711 р. Петро вдруге розпочав війну з Туреччиною. Не мавши спільників він загнався з великим військом аж на Прут. Надії на збройні повстання православного населення на Балканах не виправдалися. Тому Прутський похід мало не закінчився катастрофою російської армії. У наслідок цього всі завоювання першого озівського походу були втрачені. Московська держава виявилася ще слабкою, щоб успішно розв'язати чорноморське питання.

Наступники Петра, особливо Катерина II, провадили агресивну політику щодо Туреччини. Російсько-турецька війна 1769—1774 рр. не дала майже ніяких наслідків.

Грецький проект Катерини вперше одверто виявив необмежені домагання московського імперіялізму, вимогу не тільки Константинополя і проток, але і російської гегемонії на Середземному морі. У цьому проекті вже не йшлося про територіяльні надбання коштом Туреччини, а про цілковите вигнання турків з Європи. На місці Туреччини мала повстати в східній частині Балканського півострову та на землях довкола Егейського моря Грецька імперія. Корона її призначалася для меншого онука Катерини, який дістав незвичайне в родині Романових, але прославлене в історії Візантії ім'я Константина. Проте Катерині не пощастило здійснити і цей грандіозний грецький проект.

1783 р. Росія приєднала Крим. Це поважно зміцнило її позиції в чорноморському басейні. Незабаром після того закладений Севастополь був швидко перетворений на потужну фортецю і військову базу російської фльоти на Чорному морі.

У наслідок другої турецької війни (1787—1791 рр.) все північне узбережжя Чорного моря стало російським. Московський імперіялізм твердою ногою став на Чорному морі. Відтоді почалася запекла боротьба за просування царату на Кавказі і в Ірані. Наступаючи на Туреччину військово-дипломатичними засобами, Росія одверто заявляла, що вона має намір заволодіти усім Чорноморсько-Каспійським басейном. Московська агресія на Кавказі викликала кілька воєн з Іраном.

Основними віхами традиційної агресії московського імперіялізму на Балкани до 1825 року були турецькі й іранські війни Петра I та Катерини II, грецький проект Потьомкіна, плян поділу Туреччини, схвалений Павлом I, військово-дипломатична боротьба за дунайські князівства — Молдавію і Валахію, проваджена Олександром I. У цій боротьбі імперія Романових завжди зу-

стрічала опір європейських держав, які ніяк не могли допустити панування Росії в Чорному морі й на Балканах.

Ледве тільки Микола I вмістився на залятому кров'ю декабристів троні, як він розпочав війну з Туреччиною на Балканському і Кавказькому фронтах. Відстала, погано навчена, бездарно керована російськими генералами армія довго не могла зламати опір турків. Кінець-кінцем традиційна московська тактика безжального нищення людей («раздавим брюхом») дала свої наслідки. В серпні 1829 р. армія Дібіча підходила до Константинополя. Щоб не допустити окупації столиці Туреччини, англо-французька ескадра об'якорилася в протоках. Росія вимушена була обмежити свої апетити і відмовитися від Константинополя. Адріанопільський мир давав царатові дельту Дунаю з островами і Східне узбережжя Чорного моря, а протоки оголошувалися вільними для плавання російських торговельних кораблів.

Цей трактат посилював позиції Росії на Балканах. Туреччина потрапляла в сильну залежність від Росії. Молдавія і Валахія стали опорними пунктами Росії. За даних міжнародних обставин Микола I не міг домогтися більших наслідків і довелося зважити на опір Англії, Франції, Австрії, а через те захоплення проток відкладалося на майбутнє.

Лондонська конвенція 1841 р. була великою поразкою царської дипломатії. Досягнення Миколи I в східньому питанні за перших років його царювання зводилися цією конвенцією нанівець. Розв'язання свого одвічного завдання відтепер царат шукає в розподілі Турецької імперії між кількома державами. З цією метою через три роки російський імператор їздив до Лондону, щоб там особисто домовитися з головними політичними діячами Англії про розподіл Туреччини. Проте ця спроба не мала успіху, бо англійський уряд відмовився переговорювати в цій справі.

Великим козирем царату в боротьбі було слов'янське питання. Підтримуючи в поневолених турками балканських народів ілюзію, що Росія допоможе їм вибороти державну незалежність, російська дипломатія використовувала «братів-слав'ян» в своїх загарбницьких цілях, прикривалась гаслами оборони православ'я і слав'янства. Природня ворожнеча уярмлених турками греків, сербів, болгарів, румунів використовувалася для того, щоб встановити імперський прапор над протоками. Ясна річ, що російські царі, творці величезної в'язниці народів, найменше дбали про свободу балканських країн. Йшлося не про державу незалежність балканських країн, а про створення опорних пунктів, звідки російський імперіалізм міг би почати переможний рух на Константинопіль.

З цією метою царат всіляко підтримував слов'янофільство і панславізм — реакційну, нежиттєву ідею об'єднання усіх слов'янських народів під зверхністю Росії.

В останні роки своєї діяльності Микола I знову намагається вибороти протоки. Після поразки революції 1848 р. в країнах Західної Європи, особливо після придушення царатом повстання в Угорщині, посилилася міжнародня вага Росії. Микола I поспішив використати це, щоб повернути втрачені позиції на сході, і розпочав в 1853 році війну проти Туреччини. Російська агресія об'єднала Англію, Францію, Туреччину і Сардинію. Союзники перенесли війну до Криму, почавши облогу Севастополя. Східня війна 1853—1856 рр. закінчилася цілковитою військово-дипломатичною поразкою царату. За паризьким мирним договором Росія втратила право мати військову флоту на Чорному морі, фортеці й морські арсенали в Чорноморських портах. Чорне море оголошувалося нейтральним.

Важкий і ганебний паризький трактат російській дипломатії пощастило скасувати тільки в 1870 р., коли увага західно-європейських держав була зосереджена на франко-прусській війні.

В 1875 р. Олександр II вирішив, що його держава досить зміцніла після Східньої війни, щоб знову розпочати збройне змагання за чорноморські протоки. Приводом до реваншу на Балканах російський імперіалізм використав повстання слов'ян Боснії і Герцеговини проти турків. Росія примусила виступити на допомогу повстанцям Сербію і Чорногорію. Російська преса розпочала шалену антитурецьку кампанію. В цьому насамперед брали участь слов'янофіли-ідеологи російської експансії на Близькому Сході. Під гаслом оборони слов'янства, царат в 1877 р. оголосив війну Туреччині. Протягом 1877—1878 рр. турки були розбиті, російська армія дійшла до околиць Константинополя. Становище Туреччини було безнадійним.

Попередній Сан-Стефанський мирний договір цілком змінював всю політичну карту Балканського півострова. Вся Болгарія від Дунаю до Егейського моря і від Чорного моря перетворювалася в окрему, самостійну державу. Туреччина визнавала незалежність Сербії і Чорногорії, а також поширення їх територій. Головне для російського імперіалізму питання про протоки не було розв'язане в Сан-Стефано. Через те царська дипломатія йшла до своєї мети обхідним шляхом. В цьому пляні найважливішим пунктом в Сан-Стефанському договорі був пункт про створення на Балканах великої самостійної слов'янської держави — Болгарії, що мала стати пляцдармом для російського імперіалізму, для завершення руху до проток.

Англія, Австро-Угорщина, Франція, загрожені надзвичайним посиленням позицій

Росії на Балканах, зажадали перегляду на конгресі великих держав Сан-Стефанського договору. Берлінський конгрес обмежив до мінімуму досягнення Росії. Царській дипломатії не вдалося створити велику слов'янську державу, запроєктовану в Берліні. Берлінський трактатом був перемогою англо-австрійської політик на Балканах. Після війни Росія опинилася від проток далі, ніж до війни.

І в наступному столітті російський імперіалізм вважає загарбання проток головним завданням зовнішньої політики. В урядових колах Петербургу поволі переконуються, що шлях на Константинопіль лежить через Берлін, тобто через військовий розгром Німеччини. З цією метою укладено 1907 р. англо-російську угоду, що в інтересах Великобританії завершувала утворення англо-франко-російського Союзу, спрямованого проти Німеччини.

Розраховуючи, нарешті, завоювати Константинопіль і протоки, Росія вступила у війну 1914 р. Російські імперіалістичні кола вважали, що ця війна принесе завершення одвічної боротьби в Чорноморському басейні. Англія й Франція, погодилися врешті-решт на домагання Росії, відмовилися від своєї традиційної політики захисту Туреччини і опору територіальним надбанням російського імперіалізму. Крах російської імперії не був загибеллю московського імперіалізму. По революції 1917 р. він перебрався в більшовицькі шати.

Для кожного, хто стежив за еволюцією внутрішньої і зовнішньої політики Кремля, для кожного, хто вмів бачити не декларативну, а фактичну суть більшовизму, було ясно, що ССРСР — це чергова після московського царства і імперії Романових форма російського імперіалізму. Зокрема, останнє десятиріччя не лишало в цьому ніяких сумнівів.

Большевики, бундючно прогаласувавши свого часу, що вони зрікаються зовнішньої політики царату, що вони не мають наміру прибрати до своїх рук чорноморські протоки і Балкани, насправді ніколи не відмовлялись від цього. Червоні диктатори успадковили від царату основні завдання зовнішньої політики російської держави, хоч це довго й старанно приховували, вичікуючи сприятливих міжнародних обставин для здійснення своїх плянів.

Облудно заявляючи, що «чужої землі нам не нада», Сталін водночас провадив грандіозне готування до війни. Для майбутньої перемоги й большевізації Європи Совети провели індустріалізацію країни, впроваджували технічну реконструкцію господарства, загнали в колхозну неволю селянство.

Початок другої світової війни — це зворотній пункт зовнішньої політики Советів, зокрема активізації на півдні. Московські

можновладці вважають, що настала нарешті сприятлива міжнародня ситуація для розв'язання незавершених завдань російського імперіалізму. Мирні гасла тепер непотрібні і большевики безсоромно відкидають їх.

Підписавши пакт Ріббентроп-Молотов, Москва за згодою Гітлера у 1940 році вводить червону армію в Бесарабію і Буковину. Цим самим Совети проникають на Балкани, беруть під свій контроль дельту Дунаю. Ключі до найбільшої водної артерії Західної Європи, зв'язаної системою каналів і річок з Атлантичним океаном, опинилися в большевицьких руках. Незабаром Совети окупували Прибалтику. Водночас Молотов домагається згоди німецького уряду на вступ червоної армії до Болгарії, на дальшу агресію проти Румунії і зайняття Советами деяких стратегічних пунктів в Босфорі або Дарданеллах.

Це була та ціна, що її вимагав Сталін від гітлерівської Німеччини за приєднання його до «нового ладу», який націонал-соціалісти намагалися запровадити в Європі. Побачивши безмежні апетити Кремля, що Сталін прагне того, чого колись домагалася царська Росія, Гітлер в червні 1941 р. почав війну проти советів.

Друга світова війна принесла Москві здійснення більшості вимог, що їх домагалися Сталін і Молотов від Гітлера. Виняток становлять лише претензії Москви до Туреччини.

Тепер одвічна боротьба за Дарданели увійшла в нову фазу. Англія сьогодні є слаба, щоб успішно протівитися советській агресії. У велику розгрі на Середземному морі входить нова світова потуга — Сполучені Штати. Ця держава перебирає на себе обов'язки протектора Туреччини. Ще в березні 1945 р. Молотов відмовився продовжити 20-річний советсько-турецький пакт про дружбу, чинність якого вигасала в тому ж році. Децю згодом Москва повідомила Анкару, що передумовою нового советсько-турецького пакту є повернення Росії областей Карс та Ардаган, а також наданням Советам військових баз у протоках.

Турецький уряд категорично відкинув цю вимогу, заявивши, що він не має ніяких претензій на чужі землі, але нікому не відступить і своєї території. Щоб не було сумніву, що турки будуть боронитися, Анкара змобілізувала мільйонову армію.

В серпні 1946 року Москва, згідно рішення Потсдамської конференції про ревізію угоди в Монтре, яка регулює режим в чорноморських протоках, передала свої пропозиції турецькому урядові щодо зміни договору в Монтре. Цього разу Кремль знову домагався, щоб захист Дарданел здійснювали спільно Туреччина і ССРСР. В проекті нового статуту користування протоками ССРСР обстоював право вільної плавби торговельних

кораблів усіх націй, а також для військових суден чорноморських держав — Туреччини, СРСР, Румунії і Болгарії. Для збройних сил нечорноморських держав протоки мали бути закриті, як під час миру, так і війни. Отже, це фактично вимога закрити Чорне море для збройних сил Західних держав.

Після порозуміння з урядами ЗДА і Англії, Туреччина відкинула советські пропозиції. Її парламент одноголосно ухвалив, що такі вимоги не сумісні з суверенітетом Туреччини, яка не може зректися свого суверенного права боронити власну територію.

Сполучені Штати у своїй зовнішній політиці надають великого значення Турецькій державі. Важлива зміна політичної ситуації на Близькому Сході знайшла свій вираз в закликові президента Трумана допомогти Туреччині зберегти свою суверенність і тим самим обмежити большевицьку експансію. В березні 1947 року президент Труман запропонував конгресові призначити 150 мільйонів доларів для Туреччини. Відтоді ЗДА ста-

ли протектором zagrożеної Туреччини. Постійне перебування сильних з'єднань флоту ЗДА на Середземному морі є рішучою пересторогою Росії. Америка поважно допомагає туркам посилити оборону їхньої країни. До Туреччини прибула велика група американських військових фахівців, які допомагають реорганізувати і перевишколити турецьку армію, збудувати нові аеродроми, стратегічні залізниці і шосе. 150 мільйонів доларів призначені передусім для постачання Туреччині новітньої зброї і військових матеріалів. Все це проречисто свідчить, що Вашингтон готовий всіма засобами боронити Туреччину від можливого советського нападу.

Випадовою базою московської експанзії на Близький Схід є Україна і Кавказ. Поки Кремль володіє цими теренами, він становить грізну небезпеку для Туреччини і світового миру. Тільки унезалежнення України і Кавказу може спричинитися для ліквідації цього вогнища міжнародних конфліктів.

— АБ —

Двадцятиріччя Проводу Українських Націоналістів

В листопаді 1927 р. відбулася I. Конференція Українських Націоналістів, що в ній брали участь члени «Української Військової Організації» (УВО), «Союзу Націоналістичної Молоді» (Львів), «Легії Українських Націоналістів (Подебради), «Групи Національної Молоді» (Прага) та поодиноких націоналістів із краю та еміграційних осередків

Основний розгляд тодішнього українського націоналістичного руху, виявив, що він носив стихійний характер, бо поодинокі націоналістичні угруповання існували побіч себе й діяли без спільного плану, без одного проводу, навіть без зв'язку між собою, а поодинокі націоналісти працювали в різних, часто дуже віддалених ідеологічно організаціях, не пов'язані, нерідко навіть не підозрюючи один в одному спільника. Тому то I. Конференція визнала доцільність і необхідність сцентралізування дальшої праці націоналістів і постановила створити єдину Організацію Українських Націоналістів.

А до часу створення такої організації, рахуючись із потребою хвилини, що вимагала опанування стихійного руху та координації різних його виявів, Конференція покликала до життя перший Провід Українських Націоналістів, до якого ввійшли: полк. Євген Коновалець як голова, Володимир Мартинець як секретар і референт преси та пропаганди, інж. Дмитро Андрієвський як ідеологічний референт, та Микола Сціборський як політичний референт.

Найближчим завданням Проводу мало бути сформулювання ідеологічної бази та розроблення структури й намічення плану діяльності майбутньої організації, як також підготовка Конгресу Українських Націоналістів, що мав би остаточно усталити ідеологічні позиції українського націоналізму, ствердити факт виникнення єдиної організації українських націоналістів, прийняти її структуру та покликати до життя постійний провід.

I. Конференція Українських Націоналістів видала відозву до громадянства, а Провід у своїм офіціозі «Розбудова Нації» дав ширші інформації про праці I. Конференції й про тодішній стан націоналістичного руху, і потрібно нам із ними хоч частинно познайомитися.

Потреба створення окремої націоналістичної організації відчувалася вже давно. Перші спроби, чи точніше, проекти вийшли ще з рядів Січового Стрілецтва, при чому з'єднання націоналістичних елементів мало провестися в формі ордену; тільки завдяки военній хуртовині цього проекту не здійснено. Дальшою спробою, вже після світової війни, було заснування політичної партії «Заграви» в Галичині; однак цей почин закінчився безуспішно з причин чисто локального характеру. Однак це не припинило дальших спроб до винайдення найвідповідніших форм для прояву українського

націоналізму. І так на еміграції (ЧСР і Австрія) постають ідеологічні гуртки націоналістів при станових студентських організаціях під назвою «Групи національної молоді», об'єднуючі головню галицький елемент. Як доповнення до них наддніпрянські націоналістичні елементи засновують «Легію Українських Націоналістів» (в ЧСР), організацію політичну, однак не партійну. В інших країнах націоналістичні елементи гуртуються у формі військових товариств (Стрілецькі Громади в Америці й в Європі, та інші військові організації в краю й на еміграції), студентських «буршеншафтів» (Данціг) чи студентських або інших товариств ідеологічного характеру (Групи нац. молоді краю; Союз Нац. Організацій у Львові; різні студентські товариства в Румунії, Німеччині та інших країнах). Однак націоналістичний елемент не обмежився на цьому; він втискається в різні українські національні партії, в різного ролу товариства й установи, намагаючись цим способом поширити кличі українського націоналізму й знайти поле для своєї діяльності та для впливу в суспільному житті.

Отже націоналістичний елемент проявлявся всюди, як у краю, так і на еміграції, та в найрізномордніших формах, а характеристичним для цього руху є наступні моменти. Поперше, це рух стихійний: бо як поодинокі особи, так і націоналістичні організації творяться і працюють не за наказом згори і за пляном якогось центру, а самочинно, так сказати б з долини, рівночасно на різних територіях, взагалі всюди там, де перебуває більший гурт українського населення. Другий знак, це постійне поширювання цього руху; націоналістичний елемент постійно міцніє та стає щораз більш активним у тому часі, коли на політично-партійному полі всюди помітний щораз більший занепад і стагнація. Дальший знак, це ідеологічний характер дотеперішніх націоналістичних організацій, що був диктований потребою дня в першій стадії їх розвитку.

Але з часом, у міру розвитку націоналістичних ідей, зросту націоналістичних організацій та скріплення нац. елементів, заходить потреба деякої зміни дотеперішнього характеру націоналістичного руху. Дотеперішні ідеологічні рамки стають тісні. Відчувається загальна потреба, щоб український націоналізм став уже тепер реальним самостійним чинником політичного життя й то у всеукраїнській мірі, а не плентався в хвості різних партій чи обмежував себе до вузьких рамок. Перед українським націоналізмом станула проблема одного проводу, тісного зв'язку між усіма, по різних землях розсіяними націоналістичними організаціями, спільного пляну та опанування незорганізованих форм націоналістичного

руху. Все це було сполучене з шуканням нової форми організації націоналістичного руху. Дотеперішні форми показалися на будуче невідповідними. Йшло про знайдення форми, що з одного боку відповідала б понадклясовому характерові українського націоналізму, а з другого забезпечила найуспішніший його розвиток та виповнення його основних завдань.

І залишиться надзвичайно маркантним фактом в історії націоналістичного руху, що різні націоналістичні організації та поодинокі націоналісти піднесли самочинно та рівночасно домагання створення єдиної націоналістичної організації. Годі перечисляти всі проекти, називати організації й осіб та передавати цілий поступ праці, що відбулася впродовж півтора року до часу I. Конференції. Тільки коротко треба зазначити, що велику роллю у підготовчій праці відіграла Прага, де від довшого часу існували дві націоналістичні організації («Легія» та «Група Нац. Молоді»), де видавано два націоналістичні журнали та де започатковано зближення націоналістичних елементів скоріше, ніж деінде. Тут переведено об'єднання обох згаданих організацій в «Союз Українських Націоналістів», що мав після притягнення решти націоналістичних організацій вирости у велику політичну формацію. Та в часі творення цього у висліді нових проектів щодо єдиної організації націоналістів, Союз звертає цілу увагу на підготовку конгресу українських націоналістів.

Одним із етапів цієї підготовки, що в ній брав участь «Союз Українських Націоналістів», була саме. I. Конференція Українських Націоналістів. Отже Конференція мала широке психологічне підґрунтя, була завершенням першої стадії розвитку націоналістичних груп та впливом певного процесу, що відбувався тоді в українському політичному житті.

Конференція мала, як першу й головну ціль, відповісти на питання: чи є необхідне творити нову єдину всеукраїнську націоналістичну організацію та чи є для цього відповідний час і відповідні психологічні та матеріальні передумови. Всі учасники Конференції відповіли на це питання позитивно. Тим самим визначено перше найближче завдання для націоналістичного руху: оформлення в єдину монолітну організацію. В цьому напрямку мала розвиватися діяльність усіх націоналістичних організацій, шляхом підготування націоналістичних елементів до прийняття й співпраці з майбутньою організацією, взаємного наближення існуючих організацій і співпраці їх з Проводом аж до підпорядкування себе йому включно.

А приблизно роком пізніше відбувся Конгрес Українських Націоналістів і створено О. У. Н.

ДОКУМЕНТИ

Меморіал Інтернаціоналу Свободи до Об'єднаних Націй

Від редакції: Ми одержали від секретаріату Інтернаціоналу Свободи наступний меморіал, який містимо в цілості.

До

Його Ексселенції Трігве Лі,
Генерального Секретара ОН

в Lake Success

Ексселенці!

Представники поневодених Росією народів на еміграції — українського, білоруського, козацького, словацького, румунського, хорватського та народів Кавказу і Туркестану, — об'єднаних в Інтернаціоналі Свободи, вважають за доцільне і кінцеве, з нагоди осінньої сесії Пленуму ОН 6. р., зайняти спільно і однозгідно становище до питань встановлення справедливого світового миру та його спільного забезпечення міжнародними силами, що є спільною ціллю всіх вільних демократичних і свободолюбних народів землі.

Наші поневолені народи, що на протязі останнього чверть сторіччя впали жертвами явної чи замаскованої агресії Росії, яка методами диктатури і тиранії накінула їм пробольшевицькі, агентурно-квіслінгівські уряди і тоталітарну систему правління, — не мають поза нами ніякої можливості виявити свою вільну думку і суверенну волю, а тому цей обов'язок падає на нас.

Здавалося, що після повалення націофобного німецького мілітаризму та імперіялізму, — мир і свобода будуть негайно спільними силами альянтів, безболісно та в короткому часі відновлені.

Однак минає третій рік і замість встановлення свободи ми бачимо, що кордони червоного рабства посуваються далі, — Польща, Мад'ярщина, Словаччина, Чехія, Румунія, Болгарія, Сербія, Хорватія, Альбанія, Греція — а замість миру йдуть колосальні озброєння до нової третьої світової агресії, — нові п'ятилітки СССР.

Нині весь світ став свідком того, як місце німецького націофобного мілітаризму та імперіялізму зайняв вже остаточно зростаючий, ще більш націофобний мілітаризм та імперіялізм Москви.

Баталія свободи і миру Великих Демократій Заходу стрінулася з новою, за останніх 25 літ, вдруге розгорнутою, баталією націофобного імперіялізму СССР.

На протязі чверть століття свого існування, большевицька Росія двічі безоглядно експлуатувала міжнародну психологічну настанову на мир після обох світових війн, для здійснювання своїх антинародних та антилюдських цілей.

Першу світову війну і післявоєнні мирові заходи Антанти, в рр. 1917—1922, російський большевизм використовує для того, щоби агресією та ламанням міжнародних договорів безкарно поневолити всі народи європейського Сходу — тобто Україну, Білорусь, Дон, народи Кавказької федерації, а також позаєвропейського Туркестану.

В другій світовій війні, а головню після неї в рр. 1943—1947, російський большевизм експлуатує психологічну настанову на мир народних мас Західних Демократій, поневолюючи, як відомо, всі на-

роди центральної та південної Європи, — тобто балтійські народи, Польщу, Румунію, Мад'ярщину, Словаччину, Чехію, Сербію, Хорватію, Болгарію та Альбанію.

Всякі переконання, що на цьому кінець, що Росія далі не піде та що треба і можна її зв'язати співпрацею та договорами на міжнародній арені, — це історично й політично нічим неоправдана і безвідповідальна ілюзія, рівнозначна самогубству.

Брак рішучої постави і дії Антанти після першої світової війни створив прецедент, що його російський уряд докладно повторив після другої світової війни, а які, коли не знайдуть рішучої та однозгідної інтервенції всіх решти потуг, повторяться втретє, у світових масштабах, в третій світовій війні, що її Росія всіма силами підготовляє на зручний для себе момент.

Бо СССР, що повстав наслідком невинної агресії, ламання договорів та кривавої ліквідації всякої свободи і встановлення натомість тотальної диктатури і тиранії, під привабливими кличами соціалізму, — може втриматися при житті тільки розвиваючи далі свою боротьбу за поневолення народів світу та продовжуючи неодмінно аплікувати свої методи диктатури, терору та експлуатації.

Непогамований імперіялізм, тотальна диктатура, нечувана експлуатація, універсальна націофобія та кривава тиранія, масковані ідеологічною доктриною марксизму та облудними тактичними потягненнями, — лишаються неодмінними заходами дотеперішнього і дальшого існування СССР.

Тому ціллю російського большевизму булo і лишається Союз Советських Соціалістичних Республік Світу, тобто світовий імперіялізм, при незмінних агентурних методах міжнародної Революції Пролетаріату, тобто світової агресії.

Отже ясно, що СССР ніколи не був, не може бути і ніколи не буде ніяким мировим партнером.

Коли актом із 17. грудня 1917 р. большевицький Уряд у Москві, за підписами Леніна і Троцького визнав Українську Народну Республіку, — це не перешкодило йому агентурними силами змонтувати в Харкові фікцію нового квіслінгівського пробольшевицького уряду в Україні та, визнавши його, зламати заключений з Києвом міжнародний договір і розпочати збройну агресію проти Української Народної Республіки, яка була визнана де-юре і де-факто також Францією, Великобританією, Туреччиною, Болгарією, Польщею, Латвією, Литвою, Естонією, Фінляндією, Грецією й Аргентиною.

Визнавши де-юре і де-факто незалежність Грузії в 1920 р., російський уряд вже в наступному році ламає всі свої міжнародні договори і розпочинає війну проти цієї республіки, яка була також визнана де-юре і де-факто Великобританією, Францією, Італією, Бельгією, Японією й іншими державами.

Визначаючи у принципі право народу на самовизначення, советська Росія де-факто розпочала збройну агресію проти Білоруської Народної Республіки, проголошеної 25 березня 1918 р. і визнаної де-юре і де-факто Україною, Латвією, Литвою, Естонією й Грузією, проти незалежної Козацької Республіки, проголошеної в грудні 1917 р., проти Республіки Кавказьких Горців, проголошеної в травні 1918 р., а також проти незалежних республік Азербайджану й Вірменії, проголошених в тра-

Співпрацюючи з початку з гітлерівською Німеччиною, а потім йдучи її слідами, російський уряд Сталіна поневолив наприкінці II світової війни незалежні, визнані всіма іншими державами де-юре і де-факто балтійські республіки Латвію, Литву й Естонію.

Визнавши в 1939 р. де-юре і де-факто разом з 28 іншими державами незалежну Словацьку Республіку, Росія окупувала в 1945 р. Словаччину й насильно прилучила її до Чехії, як інтегральну частину Чехословаччини.

Коли в 1941 р., після розвалу Югославії, проти волі держав осі і згідно з суверенною волею хорватського народу була проголошена незалежна Хорватська Держава, — большевицький уряд Тіто, виконуючи наказ Кремля, криво зліквідував цю державу, а також здушив незалежну політику сербського народу, внеможливаючи таким чином сербсько-хорвацьку співпрацю.

Встановлюючи насильно, або намагаючись встановити підчас і після II світової війни пробольшевицькі квілінговські уряди в Польщі, Румунії, Болгарії, Ірані, Китаї й Греції, — Росія порушує Ялтинську умову й переводить агресію на природні й суверенні права тих народів, маючи на меті включити їх в систему міжнародного визиску російського імперіялізму.

Історія Європи й Азії у періоді між останніми двома світовими війнами — це драматичне potwierдження того, що російський большевизм — це постійна агресія й система кривавого протинароднього режиму, який прагне поступово поневолити всі народи світу.

Всякий тривалий світовий мир розуміє будьякий російський уряд тільки, як російський мир, тобто світовий диктат Кремля, а тому ніяка співпраця з ними, як теж ніякі його зобов'язання не можуть увінчатися будьяким тривалим конструктивним миром.

Мирова політика російського Уряду — це політика сталої обструкції та всебічного підмінування своїх партнерів, що веде до світового хаосу.

Тому російський Уряд немає ні політичних ні моральних даних на те, щоби брати участь в розв'язуванні питань світового миру та його забезпечення.

СССР пересемник зверх 200-літнього імперіялізму царської Росії, є від чверть століття творцем і дальшим майстром тоталітаризму, націофобії та агресії, що і школярським носієм на протязі 12-ти літ, був Третій Райх.

Чверть сторіччя стоїть побіч питання забезпечення світу перед німецьким млітаризмом — також питання забезпечення світу перед агресією большевицької Росії.

Тривалий світовий мир може бути забезпечений

тільки на основі засад Атлантийської Харті, тобто на основі Міжнародного Ладу Свободи і Співпраці Народів.

Вся дотеперішня історія большевицької Росії доводить, що вона, як і всяка Росія, змагає до встановлення російської системи міжнародного рабства та експлуатації.

Тому ми вважаємо, за доцільне і конечне, щоби на програмовий порядок нарад осінньої сесії ОН з 6. р. поставлено точку звільнення поневолених Росією народів від агресії російського большевизму та про загрозу перед світовою агресією большевизму.

Наші свободолюбні народи і весь вільний демократичний світ не можуть допустити до того, щоби Росія накидала їм макьявелівськими методами насильства та агресії, міжнародну систему російсько-большевицького поневолення та експлуатації.

Тому питання повного самовизначення поневолених Росією народів — це не є внутрішнє питання Советського Союзу чи питання забезпечення його імперіялістичних кордонів, а є питання міжнародного значення і світової необхідності.

Ключ до розв'язки питання світової агресії большевизму лежить в позитивній розв'язці питання сучасної визвольної боротьби поневолених Росією народів — українського, білоруського, литовського латвійського, естонського, польського, румунського, мад'ярського, словацького, чеського, сербського, хорватського, альбанського, болгарського, козацького та народів Кавказу і Туркестану, — за встановлення на своїх етнографічних територіях самостійних національних держав, на основі Міжнародного Ладу Свободи і Співпраці Народів.

Тільки шляхом визнання цієї чвертьвікової пртибольшевицької визвольної боротьби поневолених народів на міжнародній арені, як міжнародного питання світової ваги, та послідовної і всесторонньої міжнародної допомоги поневоленим Росією народами, для успішного завершення їхньої боротьби, — можна остаточно усунути світовий імперіялізм та світову агресію Росії і поставити реальні основи для тривалої світової рівноваги сил та справедливого міжнародного миру.

Вільні демократичні потуги світу, що нимі відмовляться з тих чи інших причин від цієї одинокореальної та невідкличної розв'язки, — переберуть на себе всю відповідальність за дальший розвиток подій і завтрішню долю світу.

Брюссель, 22. вересня 1947 р.

Президент.

Ген. Секретар.

Н. Б. Копії меморію передаються рівночасно всім міністерствам закордонних справ народів, що є членами ОН, крім СССР та його сателітів.

Рецензії

В.

Зразок демагогії

(Ю. Буряківський: „Ріки шумлять”.)

Невелична книжечка Ю. Буряківського. Вже її зверхній, дуже убогий вигляд свідчить, що в „советському раю” нині дуже скрутно. Дивимося на наклад. Лише 10.000 примірників. Крізь цю цифру проглядає також мізерія советського життя, брак паперу. Вже як не як, але на пропаганду большевики ніколи не жалували своїх паперових фондів. Перегортаємо сторінку за сторінкою. Перед на-

ми кілька нарисів про Карпатську Україну, її „визволення і приєднання” до матірнього пня. Відразу бачимо тенденцію книжки. Видано її для возвеличення щастя „приєднаних братів”.

За епіграфи до кільких нарисів взято строфи з поезії Тичини. Збираємо ці епіграфи до купи і читаємо:

Дні весняні. Квітнуть вишні,
 Зеленаве сходить жито.
 Дні прекрасні, гордо-пишні,
 Бо фашизм уже розбито.
 Наш привіт прийміть, братове,
 Він, як голуб крильми в'ється...
 Хай вам щастя чорноброве
 Після горя усміхнеться!
 Гиря спала стопудова,
 Буде ясно, голубино.
 Будь здорова, будь здорова,
 Закарпатська Україно!
 Всі пройшли ми в вас простори,
 Села бачили, споруди.
 Ой, прекрасні ваші гори,
 Славні і чудесні люди.
 Вип'ємо з джерел єднання
 Ми ж по всьому рідні-рідні!
 Де братерство, там пізнання,
 Будьмо ж свого часу гідні!
 Все чудесно: люди й природа,
 Пісня дзвонить журавливо...
 Будь здорова, будь здорова,
 Закарпатська Україно!

Що це? Невже щира радість українця-сборника? Де б пак! Це скоріше вправність мудрого зміяс покусника.

У Радянському Союзі
 Всі до вас прихильні серцем.
 Зачерпнімо, любі друзі,
 Ми води одним відерцем!
 Зачерпнем води живої,
 Що тече в Карпатську землю
 Із столиці світової,
 Із Москви — святого Кремлю.

Талановито, але й цинічно підло! Тичина став жалюгідним „льокаєм в золотій оздобі”, що перед ним бліднуть всі ті „землячки”, яких згадує Шевченко. Бо ж ніхто з них не спромігся дійти до такого цинізму, щоб жонглювати найціннішим скарбом української душі, ідеєю соборництва, для того, щоб поставити цю ідею на службу Кремлю. Колись Кремль був святим місцем для російського купчини, тепер він святий і для „українського” письменника.

Оцей дух цинічної продажності епіграфів Тичини вітає на сторінках всієї книжечки Буряківського, є її альфою і омегою. Автор сильно вболіває над дотеперішньою долею наших верховинців. Не перечимо. Доля їхня була надзвичайно тяжка. Однак автор так старанно виводить цю віковичну безпросвітність нашого села, він зі співчутливою манірністю так смакує деталі цього бідкування, що, очевидно, має в цьому свою особливу партійно-пропагандивну мету. Все це потрібно Буряківському для ефектного контрасту: трагічна недоля закарпатців — „світле щастя визволення”. Дуже розписується автор також про національне гноблення мадярами. „Вигадали якусь смертвілу мову — суржик, ніхто не розумів її, не говорив нею, Карпати не прийняли її. Тупоголовий трюк мадярських льокаїв — професора Гаради й інших не вдався. Але ж газети і книги все ж друкували цією дикою мовою. Що завгодно — тільки не Україна! Це була заповідь панів колонізаторів.

На перехресті багатьох шляхів південно-східної Європи лежить Закарпатська Україна. І здається, що всі мови цієї частини світу намагалися просочитися в Карпати, підкорити собі її народ.

І в містах Закарпаття дивний мовний хаос — не завжди одразу збагнеш, якою говорить з тобою людина.

Чим, здавалось би, не патріотизм? Наївний читач може прийняти ці рядки за чисту монету. А насправді для Буряківського ці лірико-патріотичні тиради потрібні, як і Тичині, щоб прив'язати українство до московського воза.

Автор розповідає досить докладно про останні десятиліття на Закарпатті, але жадним словом не згадує про величній здвиг Карпатської України в рр. 1938-39, про героїчну боротьбу карпатських націоналістів проти мадярської навали.

Про це він пише так: „Восени 1938 р. німецька чума ринула на Карпати”. Як знаємо, восени 1938 р. саме почалася велична епопея творення української державної самостійності. За цим пролилася гаряча кров тисяч патріотів, що під прапором націоналізму обстоювали право свого народу. Московський холуй називає цю боротьбу „німецькою чумою”. Всі вболівання над національним поневоленням Карпатської України потрібні йому лише для того, щоб відзначити нового окупанта, як національного визвольника.

Невибаглива фантазія цього борзописця ліпить картини за відомим вже стандартом: карпатці ніби радісно зустрічають червону армію.

„Вас послав батько Сталін? Зовсім, назавжди до нас? Кінець розлуці? Наші люди розводили руками: „Це ваша воля буде. Як ваш народ вирішить... Сталін послав визволити, а як далі — це ви самі дивіться. З ким хочете жити...”

„Ось наше воління, дивіться”, — говорили в Ужгороді і показували на лозунг, що увінчував тріумфальну арку: „Від Ужгороду до Кремля — Руська земля!”

Фальшування дійсності доходить до того, що українські селяни на Закарпатті, як пише автор, знали навіть московську мову. Ба більше, вони її чомусь навіть вживали, коли зверталися зі своїми потребами до мадярських-установ: „Заяву, написану по-українському або по-російському, кидали селянинові в лице”, — пише Буряківський.

З великим захопленням малює автор красу Карпат, багатства цієї землі. Тут найбільше щирого захвату. Серце сталінського лякея швидше б'ється, коли він бачить, які нові скарби посів його хазяїн.

Фальшування дійсності — це фах советських журналістів. Але для того, щоб пропаганда могла мати успіх, вона повинна бодай у мінімальній мірі межувати з об'єктивною правдою. Окрушини цієї життєвої правди знаходимо і в Буряківського. Це буває тоді, коли він говорить про риси рідности, мужності і обдарованості карпатських українців. Ось, прикладом, відбувається олімпіада народньої творчості.

„Це було видовище, яке вразило навіть старожилів краю. Що не округа, то інші пісні, обряли, убори, коломийки, легенди, — і все в незайманій чистоті народньої творчості.

І кожна округа чимсь перевершувала інші. Рацівська красою народніх уборів, Тячевська — високомайстерною народньою пісенною творчістю, Свлявська — блиском і темпераментом танців, Мукачівська — своїми обдарованими читцями, Мукачівська — культурою художнього виконання. Із танців і коломийок, весіль і пісень, колядок і приказок вставав бездоганний, багатогранний і чистий образ народу, який покоряли віками і не могли покорити”.

У всьому цьому, безперечно, чується об'єктивна правда. Але вона потрібна авторові лише для пропагандивного трюку: він хоче довести, що саме тепер заховані таланти нашого народу знаходять найкращі умови для свого розвитку.

Мова брошури найвиразніше свідчить, в якій бік йде „розквіт” української культури під владою большевицького окупанта. Натрапляємо раз-у-раз московські слова й вирази: „стучать молотки”, „добротні будинки”, „майстеровий люд” тощо.

В. ПОЛИЩУК,

У фальшивому світлі

Диву даєшся, коли читаєш в „Українській Трибуні” інформації і статті про Українську Повстанську Армію, що вже третій рік після закінчення світової війни не складає зброї в боротьбі з сильнішим у стократ большевицьким окупантом. Виникає враження, що редакція, здійснюючи певну політичну настанову, тенденційно добирає та однобічно-викривлено подає матеріали про революційну боротьбу українського народу і його збройного речника — УПА.

Ці статті в „Українській Трибуні” повні недоречностей і політичного примітивізму, суперечних і сфальсифікованих вісток, почерпнутих з непевних, чужих джерел, мало обізнаних з справжньою дійсністю в Україні. Вони мають лише одну мету: примусити будьщо читача повірити в те, що УПА є витвором і політичним здобутком тільки того політичного угруповання, якого рупором є „Українська Трибуна”. Ця шкідлива демагогія має довести, що лише партія Степана Бандери має вирішальний вплив на визвольну боротьбу в Україні і що вона лише провадить і очолює революційну боротьбу проти большевизму.

Спростачення проблеми української визвольної боротьби, що так властиве для представників цього політичного угруповання, є шкідливе і небезпечне для української справи, дезорієнтує наш загаль. Наша еміграція має zareагувати у відповідній спосіб на це, змусити припинити бандерців що негідну партійницьку операцію на крові і жертвах українського народу. Не можна дозволяти в цілях здобуття дешевої популярності, у вузьких партійних інтересах спотворено і фальшиво висвітлювати в пресі всеукраїнську революційну силу, якою є УПА.

25 вересня в „Українській Трибуні” була вміщена стаття „Перших 36”. Без почуття сорому і обурення не можна було читати цього зразка самовихвалювання і демагогії, викривленої оцінки УПА, дитячо-наївного трактування багатьох проблем.

Починається вона, ця стаття, таким претензійним виразом: „Ідея української армії нерозривно зв'язана з ідеологією українського визвольного націоналістичного руху. УПА — це плоть від плоті, кість від кости, спадщина нашого останнього Державного Акту 30 червня 1941 р. Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери вирішила, що після кривавого заперечення німцями Української Державности з німцями треба говорити тільки зброєю”.

Яке мають право партія Бандери, а за нею і „Українська Трибуна” називати інсценізоване окупантами збіговисько кількох десятків випадкових людей у Львові „Державним Актом” і відновленням „Української Державности”? Невже це політичне угруповання не розуміє, що в новітній історії Українська Державність була проголошена і відновлена лише 22 січня 1918 р. Після величнього Четвертого Універсалу Української Центральної Ради, що виявляв волю і прагнення усього українського народу, докотитися до факту, відомого під назвою „акту 30 червня” — це ганьба, блюзнірське заперечення здобутих кров'ю і жертвами традицій Визвольних змагань України. Не вільно „націоналістам”-бандер-

рівцям, творцям цього „акту” надавати йому всеукраїнську вагу, приписувати його цілому українському народові, що не брав ніякої участі в „державному акті”.

Перші повстанські відділи народились на Поліссі і Волині тоді, коли політичне угруповання, що сьогодні безпідставно претендує на провід революційною боротьбою в Україні і на еміграції, ще бавилося в „державне будівництво” на окупованих німцями українських землях і не ставило своєю метою організацію українського руху спротиву. Перші відділи УПА виникли під проводом Бульби-Боровця. На своїх прапорах УПА написала ідеї і гасла боротьби за відновлення Української Народньої Республіки. Це незаперечні факти. Вони відомі усім. „Українська Трибуна” ставить себе в прикре і смішне становище, намагаючись довести „нову” хибну генезу УПА. Бандерівці геть пізніше почали прилучатися до відділів українських повстанців, коли вже цей рух набув великої сили і розголосу, щоб опанувати його провід. УПА ніколи не була військовою силою лише угруповання Степана Бандери. В українському повстанському рухові широко представлені визнавачі всіх політичних течій і ідеологій аж до вчорашніх комуністів, яким вивітрився, на решті, большевицький чад з голови і вони стали в ряди українських патріотів.

Шкідливим і небезпечним є твердження, що „політичний провід діям УПА надає створена в 1944 р. Українська Головна Визвольна Рада”. Ні для кого не є таємницею, що УТВР є типовим галицько-еміграційним витвором, політично надбудовою лише певної частини української еміграції. Отже, хибним є надавати широкий, всеукраїнський характер УТВР, приписувати їй провід революційною боротьбою на українських землях.

Демагогією, самовихвалюванням і небезпечним спростаченням звучить фальшива фраза „В краю, крім УПА, не діє ніяка інша національна українська збройна сила, крім ОУН (очевидно, треба розуміти ОУН Степана Бандери. Примітка наша В. П.) не діє інша політична організація. Є один народ, і одна Українська Повстанська Армія та єдиний державний орган українського народу — Українська Головна Визвольна Рада”. Це є гола, нічим не підперта, крім зарозумілих амбіцій, претензія партії Бандери приписати собі всеукраїнський провід визвольною боротьбою. Відірвані від українського ґрунту амбіціонери, не можуть зрозуміти, що визвольна боротьба проти большевицького окупанта ніколи не припинялася і ніколи вона не обмежувалася лише до одного партизанського відтинку.

І вже цілковито нісенітницею є: „До сьогодні ще працюють справжні фабрики і заводи, що продукують для УПА шкіру і одяг, консерви і літаки”. Кого може повірити таким дурницям? Адже кожний знає, що літаки виробляють не в „варстатах”, де працює кілька робітників, а на великих модерних підприємствах, обладнаних найскладнішими машинами і обслуговуваних тисячами робітників і фахівців. Припустити, що в собєських умовах можуть існувати такі підпільні виробництва — значить бути наївною дитиною.

А. ЮРА

За большевицьким взірцем

Однією з головних цілей у вишколі членів та кандидатів большевицької партії в ССРСР, як і в інших комуністичних партіях, є прищеплення їм нетерпимого ставлення до поглядів, думок та дій інших політичних партій. Виховати партійця, здатного оцінювати своїх противників „ненавистницьким” мірилом, а при нагоді пускати в хід п'ястухи — така мета вишколювання членів усіх компартій.

Про дії большевицьких партійних вихованців найкрасномовніше промовляють ведений ними терор і насилля над своїми противниками, що має місце впродовж 30 років в ССРСР та в інших країнах советської сфери впливу. Фізичне знищення всякої опозиції, як і внутрішніх партійних противників, провокації і доноси, штучні судові процеси, криваві масакри опозиції — таке обличчя дій „вихованців” нетерпимого до чужої думки вчення про „диктатуру пролетаріату і його партії”.

Однією з найбільш поширених дисциплін з вишкольного циклу большевиків є детальне ознайомлення і студії діяльності ворожих партій та її чолових представників. Оголосивши свою ідеологію і тактику за непомилну, комуністи брехнею і очорнюванням противників намагаються показати їх перед своїми членами, як „зрадників”, „провокаторів”, „шпигунів”, „чужоземних агентів” і т. п. — себе „ж, як пересмників всього „найпередовішого й найпрогресивнішого в народі”. Поза різноманітними виданнями внутрі партії, також „настольна книга” всіх советських людей — „Короткий курс історії ВКПБ” вшерть виповнені аналізом „антинародної” діяльності всіх ворожих большевикам партій. „Хто не з нами — той наш непримиримий ворог” — такий девіз проходить червоною ниткою по всій тій літературі.

Нещодавно з раменя т. зв. „блискучого відокремлення” вийшов дуже подібний до большевицьких видань перегляд діяльності всіх українських політичних угруповань. Зміст такого видання, що має претенсійну назву „Ми і наше довкілля”, і тим ще раз підкреслює „відокремленість”, вказує на дуже добре запозичену науку...

Своєю метою це видання зовсім не має служити лише для інформативного ознайомлення свого членства з діяльністю інших політичних угруповань,

яку автори іменують, як „існуючі роди спротиву”, що їх треба „переборювати”. Прямою метою його є, як і у большевиків, витворити у рядового членства уявлення про непомилність свого „проводу” та шляхом очорнювання противників, зробити їх об'єктом ненависти і поборювання, як нижчевартисного і шкідливого елемента.

Відмічаючи і наголюючи лише свою „діяльність” у часи минулої війни, і забуваючи, що ОУН не обмежений лише розумінням „бандерівців”, автори підходять до оцінки всіх інших угруповань, як до „виразників українського опортунізму”. Увесь рух спротиву, дії УПА і всілякі жертви у минулій війні приписують там бандерівці лише собі.

Силкуючись у наївних членів роздуги поняття про „космічні розміри” бандерівців і заховати боягузливу втечу своїх „асів” на еміграцію, автори брехливо твердять про те, що головні маси членства, ціла „бандерівська” УПА і УГВР знаходяться в краю і там продовжують боротьбу. Там, мовляв, всі патріоти і революціонери, а вся еміграційна маса, за винятком декількох відпоручників бандерівських ЗЧОУН, є опортуністична й варта нагляду та при потребі поборювання.

Розділові про діяльність інших українських партій і зокрема „УНР та УНДС” у його викладі і систематиці фактів, могло б позаздрити навіть НКВД, а може навіть і дякує... Своєю стилістикою і зворотами розділ дуже нагадує щось збірного поміж сторінками „Історії ВКПБ” і протоколами НКВД.

Не згадуючи ще багатьох пунктів, де з большевицькою послідовністю п'ятнується все українське, що не згідне з терористичною тактикою і методами бандерівців, акцентуємо нашу увагу і перестерігаємо всіх перед фактом існування шкідливої форми духового калічення молоді.

Подібні „вишкольні” матеріали показчики цілковитої моральної дегенерації, відсутності будь-якого глузду і ознак розуму у видавців подібної партійної „літератури”.

Б'ємо на сподох, бо на такій „літературі” не лише калічаться душі українців, а і формується тип непримиримого і безоглядного національного терориста, подібного до комуністів і німецьких навіні 1918 р.

Організаційні справи

ЛАНКА

Дуже багато наших організаційних людей навіть на видних постах часто недоцінюють ролі й значення ланки в житті нашої Організації. Мусимо признатися, що й не один з нас із замалим заінтересуванням та замадою увагою ставиться до життя й праці ланки. А це дуже невмістне, неоправдане й шкідливе. Від ланки починається кожен наш крок, в житті й праці ланки є зародки наших успіхів та невдач.

Ланка є не лише найнижчою організаційною клітиною ОУН, але є вона теж найменшим оперативним і тактичним з'єднанням, яке покликане є до самостійного виконання деяких згори визначених завдань.

Залежно від конспіративних умовин, ланка має нормально від 3 до 5 членів... У випадках масово поширеної роботи та коли на це дозволяють кон-

спіративні вимоги, ланка може мати більше членів. Але в ніякому випадку не більше 8-ми разом із провідником. Природа організаційних дій, організаційна тактика не допускають в сучасну добу більших ланок.

Крім вимог оперативності й тактики є ще й інші моменти, що зумовлюють саме таке число членів ланки. Серед цих моментів важливішим є вимога внутрішньої співдії й співжиття членів означеної ланки та можливостями керівництва ланкою з боку її провідників, впливу на неї та ви-рошування її.

У виїмкових під конспіративним оглядом умовах, як це напр. є тепер на Рідних Землях під большевицькою окупацією, треба ланку ліквідувати в такому виді, як це вгорі представлено, а на її місце увести т. зв. організаційний ланцюг. Орга-

нізаційний ланцюг побудований на такому принципі, що кожен член зв'язується тільки з двома людьми; своїм зверхником і своїм підвладним і т. д. аж доходить внизу до того останнього члена, який вже не має ніякого підвладного.

Така ланцюгова система забезпечує високі вимоги конспірації, але зате з другого боку зовсім не сприяє творенню й розбудові масового революційного духового середовища. І тому Організація по-слуговується ланцюговою системою тільки у виїмково важких умовах.

Керівники організаційного сектора нашої ОУН мусять чітко здавати собі справу з зори наведених завваг і наполегливо намагатися поставити ланки ОУН на відповідній висоті. Без існування міцних, спаяних, активних і добре керованих ланок навіть найкраще керівництво ніколи не доб'ється поважніших успіхів. Зате наявності таких ланок без огляду на зовнішні несприятливі умовини скоріше чи пізніше мусять прийти далекойдучі успіхи та перемоги. Бо ланка є не лише організаційною одиницею, але дієвою й тактичною, а далі вона ще є властивим джерелом, де зароджуються та вирощуються збірна воля і збірні думки цього нашого революційного середовища. І тому хай же провідники організаційних одиниць на місцях мають це на увазі і менше захоплюються та менше посвячують часу різним т. зв. „великим справам“, а більше працюють над створенням, розбудовою, вихованням ланок.

Так, як ланка є найнижчою організаційною клітиною нашої ОУН, так дія такої клітини починається і позначається в першу чергу періодичними сходинами ланки. Може воно й дивно, але так воно є в дійсності є, що періодичні сходини ланки дають найкращий її оперативності, моральної вартості й насаги та політичного вироблення. Періодичні сходини ланки є тим моментом, в якому затрачу-

ється відрубність і замкненість в собі поодиноких членів ланки і в якому народжується один збірний тип — націоналіста-революціонера.

Сходини ланки — це не формальність. Це аналіза й оцінка всього, що пророблено до сходин і критичне насвітлення того, що мається робити після сходин. Сходини — це творча співпраця усіх членів ланки. На сходинах кожен дає свій вклад праці, дає те, на що спроможний. Один дає більше, другий менше. Але це вже є обумовлене природною нерівністю, обумовлене тим, що не кожен член мав однакові можливості виховатися й вишколитися. І тому немає ніякого сорому, коли котрийсь із членів знає менше від других, або найменше з усіх. В такому випадку всі члени ланки мусять докласти зусиль, щоб найслабшого товариша якнайскоріше підтягнути вгору. Коли цього немає, то сором не найслабшому, а його товаришам, його провідникові, що не виконав своїх завдань і не доложив усіх зусиль, щоб підтягнути його.

Отже так як ланка є основним свідомством існування організації на якомусь терені, так періодичні сходини ланки є таким же самим основним свідомством тривалої, здорової, планової й у майбутньому успішної діяльності ОУН. Як без одного, так і без другого не можна говорити про здорові відносини в місцевих одиницях нашої Організації, а навпаки, треба сказати, що при таких фактах Організація скоріше чи пізніше тратитиме свої впливи, свою вагу й свої можливості.

І тому хай місцеві провідники починають від творення ланок і правильного переводження періодичних сходин в цих ланках. На це будемо звертати і головну увагу при майбутніх контролях, переводжених у терені.

Як переводити сходини ланки, тематика і методи будуть обговорені в наступному числі.

До членів Організації

Друже!

У другій світовій війні загинули від куль німецьких катів, большевицьких терористів та братовбивників тисячі активних членів ОУН. Це число є ще далеко неповним і є підстави думати, що воно є багато більше, особливо дані про тих —

**які своєю кров'ю забарвили стіни німецьких катівень,
що спопеліли в німецьких таборах смерті,
що їх життя погасло в німецьких конц-
таборах,
що згнули у відкритому бою з німецькими варварами,
та впали жертвами большевицьких агентів
і доморослих псевдо-революціонерів,**

є в більшості дуже скромними та загальними.

І обов'язком тих, що залишилися живими, є зберегти пам'ять про поляглих Лицарів, передати їх на сторінки Української Історії та закріпити їх світлі постаті, як боеві прапори дальшої революційно-визвольної боротьби.

Очі тих, що впали в боротьбі за здійснення нашої ідеї, звернені на Тебе, що був свідком їх життя, що знав їх поривання та стремління.

Ти маєш великий борг перед тими, що згнули на тернистому шляху боротьби. Ти мусиш подати точні дані про Твоїх друзів і знайомих членів ОУН, що впали на своїх стійках під німецькою окупацією. Ти мусиш подати коротку їх характеристику, роботу, яку вони виконували, та обставини, серед яких вони згнули. При тому пам'ятай, що часом найбільше скромні дані, зібрані в одну цілість, дають повний образ поодиноких людей, їх поривань та стремлень.

В огні і бурі другої світової війни, серед найбільше несприятливих відносин ОУН виявила величезні зусилля та дала поважний вклад у формування українського визвольного-революційного процесу. Із затижних змагань на три фронти — ОУН вийшла з величезними втратами в людях, але рівночасно дала великий вклад в українську історію та формування української політично-революційної думки та стратегії. Численні політичні, та революційні заходи напередодні німецько-большевицької війни, підпільна боротьба на ОСУЗ в 1941—1943, концепція партизанського руху та формування повстанчих загонів, далекосяглі потягнення на зовнішньо-політичному та внутрішньо-українському відтинку, є для цього доказом.

Ти був учасником, свідком, Ти знаєш про різні заходи ОУН під німецькою окупацією. Ти носив у своїй голові чи почуваннях те, що мусіло б перейти у власність української історії, про що мусів би знати світ та що Ти мусиш передати грядучим українським поколінням.

Кожна важлива з погляду історії українського народу чи ОУН зустріч, заходи, робота політична чи підпільна —

мають сьогодні свою неоцінену вартість.

Тому — Твоїм обов'язком є дати дані про те, що відомо Тобі про роботу ОУН в місцевостях, де Ти перебував!

Передавай все організаційним шляхом до Референтури Пропаганди. ПУН.

П. 15. XII. 1947.

ПРОПАГАНДИВНО-ІНФОРМАЦІЙНА РЕФЕРЕНТУРА ПУН-У.